

www.turkishstudies.net/language

Turkish Studies - Language and Literature

eISSN: 2667-5641

Research Article / Araştırma Makalesi

ANKARA SCIENCE
UNIVERSITY

Tracing and Bridging Sociocultural Disability Studies in Children's Literature

Çocuk Edebiyatında Sosyokültürel Engellilik Çalışmalarının İzini Sürmek ve Aralarında Köprü Kurmak

Ayşegül Elçi*

Abstract: Examined through the lens of sociocultural disability studies, children's literature emerges as a remarkably rich and comprehensive field of inquiry. Although protagonists with disabilities often occupy central roles in these narratives the harsh reactions exhibited by their peers, frequently fueled by societal perceptions, are striking. Bringing the interdisciplinary connection between children's literature and sociocultural disability studies to the fore, and examining literary works from this perspective, offers crucial contributions to the field. This article aims to advance literary criticism by proposing a theoretical framework for analyzing contemporary children's novels that engage with disability, situated within the paradigm of sociocultural disability studies. The study contends that children's literature not only shapes our understanding of disability but also exposes social prejudices, underscoring its indispensable place within disability scholarship. Accordingly, this article puts forward a comprehensive conceptual framework for a novel methodology in this domain and demonstrates its viability through illustrative examples drawn from a range of contemporary children's literature. The novels discussed in this article are used solely as examples; the aim is to outline a theoretical and methodological framework rather than to provide a detailed textual analysis. The originality of this study stems from its proposal of a holistic interpretive approach applicable to children's literature novels by integrating concepts from literary theory -such as "narrative prosthesis," "visibility of consciousness," and "shadow text" -with the literature on disability studies. The article highlights that children's literature is a complex ideological field where cultural attitudes toward disability are produced, reinforced, and questioned. The proposed methodology offers a practical framework for critically examining how disability is represented in children's novels and lays the groundwork for recognizing the fallacy of stereotypes. In this context, young readers can become aware of systematic discrimination through a critical reading of such representations, thereby preventing the reproduction of prejudiced approaches. By examining children's literature from a sociocultural perspective on disability, this study holds significant potential for researchers interested in issues of representation and social justice.

Key Words: Children's literature, Sociocultural disability studies, Disabled child character, Contemporary children's novels, Disabled child, Representation

*Dr., Bingöl University, School of Foreign Languages
Dr., Bingöl Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu
ORCID <https://orcid.org/0000-0002-5179-5507>
aelci@bingol.edu.tr

Cite as/ Atıf: Elçi, A. (2026). Tracing and bridging sociocultural disability studies in children's literature/ Çocuk edebiyatında sosyokültürel engellilik çalışmalarının izini sürmek ve aralarında köprü kurmak. *Turkish Studies - Language and Literature*, 21(3), 5187-5220. Ankara Bilim University Publications. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.95444>

Received/Geliş: 16 July/Temmuz 2026

Accepted/Kabul: 20 September/Eylül 2026

Published/Yayın: 25 September/Eylül 2026

Checked by plagiarism software

Öz: Çocuk edebiyatı romanları, sosyokültürel engellilik çalışmaları bağlamında ele alındığında oldukça zengin ve kapsamlı bir inceleme alanı sunmaktadır. Bu anlatılarda engelli başkahramanlar sıklıkla merkezi bir role sahip olsa da akranlarının toplumsal algılardan beslenerek bu karakterlere yönelik sergilediği acımasız tepkiler dikkat çekicidir. Çocuk edebiyatı ile sosyokültürel engellilik çalışmaları arasındaki disiplinler arası bağın görünür kılınması ve çocuk edebiyatı eserlerinin bu perspektifle incelenmesi alana önemli katkılar sağlamaktadır. Bu makale, sosyokültürel engellilik çalışmaları çerçevesinde, engellilik temasının işlendiği çağdaş çocuk edebiyatı romanlarının nasıl analiz edilebileceğine dair teorik bir zemin sunarak edebiyat eleştirisine zemin hazırlamayı amaçlamaktadır. Çalışma, çocuk edebiyatının yalnızca engellilik deneyimini şekillendirmekle kalmayıp aynı zamanda toplumsal önyargıları gün yüzüne çıkarmadaki rolünü vurgulamakta ve bu bağlamda engellilik çalışmaları içindeki yadsınamaz önemine dikkat çekmektedir. Bu doğrultuda çalışma, sosyokültürel engellilik çalışmaları perspektifinden çocuk edebiyatını analiz etmeye yönelik yeni bir metodoloji önermek amacıyla kapsamlı bir kavramsal çerçeve sunmakta ve önerilen bu yöntemin uygulanabilirliğini çağdaş çocuk edebiyatı eserleri üzerinden örneklemektedir. İlgili romanlar tamamen örnekleme düzeyinde kullanılmakta olup detaylı metin çözümlemesi yerine teorik ve metodolojik bir çerçeve çizilmesi hedeflenmektedir. Bu çalışmanın özgünlüğü, “anlatı protezi”, “bilincin görünürlüğü” ve “gölge metin” gibi edebiyat teorisi kavramlarını engellilik çalışmaları literatürüyle bütünleştirerek çocuk edebiyatı romanlarına uygulanabilir bütüncül bir yorumlama yaklaşımı önermesinden kaynaklanmaktadır. Makale, çocuk edebiyatının engelliliğe yönelik kültürel tutumların üretildiği, pekiştirildiği ve sorgulandığı karmaşık bir ideolojik alan olduğunu vurgulamaktadır. Önerilen metodoloji, çocuk romanlarında engelliliğin nasıl temsil edildiğini eleştirel bir şekilde incelemek için pratik bir çerçeve sunar ve stereotiplerin yanlışlığını fark etmenin temelini oluşturur. Bu bağlamda, genç okuyucular bu tür temsilleri eleştirel bir okuma yoluyla sistematik ayrımcılığın farkına varabilir ve böylece önyargılı yaklaşımların yeniden üretilmesini önleyebilirler. Engelliliğe ilişkin sosyokültürel bir perspektiften çocuk edebiyatını inceleyen bu çalışma, temsil ve sosyal adalet konularıyla ilgilenen araştırmacılar için önemli bir potansiyel barındırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk edebiyatı, Sosyokültürel engellilik çalışmaları, Çağdaş çocuk romanları, Engelli çocuk karakteri, Temsil

Structured Abstract:

Sociocultural disability studies, which have gained popularity in recent years, draw attention to the negative prejudices, stereotypes, and systemic barriers faced by people with disabilities. In novels, it is possible to observe these experiences and empathize with them through the perspectives of characters with disabilities. Literary texts offer a cultural space where abstract concepts such as negative perceptions, exclusion, discrimination, and othering are transformed into concrete and relatable experiences. As children's literature generally presents societal attitudes toward disability in a direct and unmediated way, it offers a unique lens for analyzing the sociocultural experiences of children with disabilities. This study moves beyond the cliché of the "narrative prosthesis" for characters with disabilities; rather than using a character with a disability to bolster the main character or plot as a prosthesis, it focuses on the experiences of individuals with disabilities in the context of environmental barriers. This article highlights how societal values are revealed through the unfiltered narratives of characters with disabilities in children's literature. It also examines how these narratives influence young readers' ability to identify with characters with disabilities, their attitudes toward disability, and the ways in which they internalize these attitudes.

This study aims to highlight and systematically define the interdisciplinary relationship between children's literature and sociocultural disability studies, while providing a comprehensive theoretical and methodological framework for analyzing contemporary children's novels that address themes of disability. The article argues that children's literature functions as a unique cultural space where societal perceptions, stereotypes, and prejudices related to disability are revealed and potentially transformed. By analyzing how characters with disabilities are represented in texts written for young readers, it aims to go beyond simplistic medical model interpretations that reduce disability to a tragedy or an individual deficiency, and to bring to light the social and cultural barriers faced by people with disabilities. The study aims to examine the unique position of children's literature -as both an educational tool and a cultural work- along with its role in exposing ideological biases and its function in questioning norms surrounding disability.

This article uses a qualitative methodology with the aim of interpreting the phenomenon of disability in contemporary children's literature within a critical framework. The theoretical foundation is based on sociocultural disability studies, which interpret disability as a social and cultural phenomenon rather than reducing it to an individual medical condition. This research synthesizes key theoretical perspectives, including the social model of disability (Finkelstein, Oliver, Shakespeare), Mitchell and Snyder's cultural model of disability, and Peter Hollindale's concepts of "visibility and consciousness" alongside Perry Nodelman's "shadow text." The methodology examines the definitions and characteristics of children's literature and then presents a systematic analysis of the traces of sociocultural models of disability in contemporary children's novels. The article demonstrates the applicability of the proposed analytical framework through contemporary children's novels such as *Out of My Mind*, *Rain Reign*, *Fish in a Tree*, *The War That Saved My Life*, *Insignificant Events in the Life of a Cactus*, and *Song for a Whale*.

The findings indicate that the reflections of the sociocultural model -which attributes the source of disability not to physical impairment but to cultural barriers- are particularly worthy of analysis in children's literature. This is because literary texts frequently reveal exclusionary attitudes stemming from insufficiently inclusive arrangements caused by stereotypical societal perceptions of people with disabilities. Furthermore, the study illustrates how children's literature is analyzed through multiple levels of ideological transmission, such as the author's implicit assumptions, explicit moral lessons, and the broader cultural climate. The article reveals that in children's novels where characters with disabilities serve as protagonists, disability is not merely a physical condition; rather, it is a multifaceted, complex experience shaped by the stigmatization, devaluation, and othering imposed by society.

This theoretical framework highlights the social and cultural model -which emerged in response to the inadequacies of the medical model- and points to disability as a multilayered phenomenon resulting from the interaction of biological, psychological, and cultural factors. As David T. Mitchell and Sharon L. Snyder have noted, in children's literature produced over the past century that depicts disability, characters with disabilities have moved beyond the role of "narrative prosthesis" to take on the role of protagonists in novels. Since children's literature is written by adults, it embodies the social perceptions and implicit beliefs highlighted by Peter Hollindale. The fact that these texts cannot escape adult influence refers to Perry Nodelman's concept of the "shadow text." As the adult author exerts dominance over the young reader, this exploitation is brought to light. The proposed methodological approach highlights the challenges encountered

in shaping representations of disability. While the presented methodological framework contributes to the analysis of literary works, it does not rely on text-centered close reading; thus, it leaves the door open for a detailed examination of novels in this field.

The originality of this study stems from its proposal of a holistic interpretive approach applicable to children's literature novels by integrating concepts from literary theory -such as "narrative prosthesis," "visibility of consciousness," and "shadow text" -with the literature on disability studies. The article highlights that children's literature is a complex ideological field where cultural attitudes toward disability are produced, reinforced, and questioned. The proposed methodology offers a practical framework for critically examining how disability is represented in children's novels and lays the groundwork for recognizing the fallacy of stereotypes. In this context, young readers can become aware of systematic discrimination through a critical reading of such representations, thereby preventing the reproduction of prejudiced approaches. By examining children's literature from a sociocultural perspective on disability, this study holds significant potential for researchers interested in issues of representation and social justice.

Keywords: Children's literature, Sociocultural disability studies, Contemporary children's novels, Disabled child character, Representation

ملخص منظم:

اكتسبت دراسات الإعاقة الاجتماعية الثقافية، التي حظيت بشعبية في السنوات الأخيرة، اهتمامًا بالتحيزات السلبية والقوالب النمطية والحوازر النظامية التي يواجهها الأشخاص ذوو الإعاقة. في الروايات، يمكن ملاحظة هذه التجارب والتعاطف معها من خلال منظور شخصيات ذوي الإعاقة. تقدم النصوص الأدبية فضاءً ثقافيًا تتحول فيه المفاهيم المجردة مثل التصورات السلبية والإقصاء والتمييز والتغريب إلى تجارب ملموسة وقابلة للتواصل. وبما أن أدب الطفل يقدم عمومًا المواقف المجتمعية تجاه الإعاقة بطريقة مباشرة وغير وسيطة، فإنه يوفر عدسة فريدة لتحليل التجارب الاجتماعية الثقافية للأطفال ذوي الإعاقة. تتجاوز هذه الدراسة الصيغة النمطية لـ "السرد التعويضي" لشخصيات ذوي الإعاقة؛ فبدلاً من استخدام شخصية معاقة لتدعيم الشخصية الرئيسية أو الحبكة كطرف اصطناعي، تركز على تجارب الأفراد ذوي الإعاقة في سياق الحواجز البيئية. تسلط هذه المقالة الضوء على كيفية كشف القيم المجتمعية من خلال الروايات غير المفروضة لشخصيات ذوي الإعاقة في أدب الطفل، كما تبحث في كيفية تأثير هذه الروايات على قدرة القراء الشباب على التعرف على شخصيات ذوي الإعاقة، ومواقفهم تجاه الإعاقة، وطرق استيعابهم لهذه المواقف.

تهدف هذه الدراسة إلى تسليط الضوء على العلاقة متعددة التخصصات بين أدب الطفل ودراسات الإعاقة الاجتماعية الثقافية وتعريفها بشكل منهجي، مع تقديم إطار نظري ومنهجي شامل لتحليل روايات الأطفال المعاصرة التي تتناول موضوعات الإعاقة. تجادل المقالة بأن أدب الطفل يعمل كفضاء ثقافي فريد تُكشف فيه التصورات المجتمعية والقوالب النمطية والتحيزات المتعلقة بالإعاقة وتتحوّل بشكل محتمل. من خلال تحليل كيفية تمثيل شخصيات ذوي الإعاقة في النصوص المكتوبة للقراء الشباب، تهدف إلى تجاوز تفسيرات النموذج الطبي المبسطة التي تختزل الإعاقة إلى مأساة أو نقص فردي، وإلى إبراز الحواجز الاجتماعية والثقافية التي يواجهها الأشخاص ذوو الإعاقة. تهدف الدراسة إلى فحص الموقع الفريد لأدب الطفل -كأداة تعليمية وعمل ثقافي في آن واحد- بالإضافة إلى دوره في كشف التحيزات الأيديولوجية ووظيفته في مساهلة المعايير المحيطة بالإعاقة.

تستخدم هذه المقالة منهجية نوعية بهدف تفسير ظاهرة الإعاقة في أدب الطفل المعاصر ضمن إطار نقدي. يعتمد الأساس النظري على دراسات الإعاقة الاجتماعية الثقافية، التي تفسر الإعاقة كظاهرة اجتماعية وثقافية بدلاً من اختزالها إلى حالة طبية فردية. يوفق هذا البحث بين المنظورات النظرية الرئيسية، بما في ذلك النموذج الاجتماعي للإعاقة (فينكلشتاين، أوليفر، شكسبير)، والنموذج الثقافي للإعاقة لميتشل وسنايدر، ومفاهيم بيتر هولينديل "الرؤية والوعي" إلى جانب "النص الظل" لبيري نودلمان. تفحص المنهجية تعريفات وخصائص أدب الطفل ثم تقدم تحليلاً منهجياً لآثار النماذج الاجتماعية الثقافية للإعاقة في روايات الأطفال المعاصرة. تظهر المقالة قابلية تطبيق الإطار التحليلي المقترح Out of My Mind, Rain Reign, Fish in a Tree, The War That Saved My Life, Insignificant Events in the Life of a Cactus, و Song for a Whale. من خلال روايات أطفال معاصرة مثل

تشير النتائج إلى أن انعكاسات النموذج الاجتماعي الثقافي -الذي يعزو مصدر الإعاقة ليس إلى العجز الجسدي بل إلى الحواجز الثقافية- تستحق التحليل بشكل خاص في أدب الطفل. وذلك لأن النصوص الأدبية تكشف في كثير من الأحيان عن مواقف إقصائية نابعة من ترتيبات غير شاملة بما فيه الكفاية ناتجة عن التصورات المجتمعية النمطية تجاه الأشخاص ذوي الإعاقة. علاوة على ذلك، توضح الدراسة كيف يتم تحليل أدب الطفل عبر مستويات متعددة من النقل الأيديولوجي، مثل الافتراضات الضمنية للمؤلف، والدروس الأخلاقية الصريحة، والمناخ الثقافي الأوسع. تكشف المقالة أنه في روايات الأطفال حيث تكون شخصيات ذوي الإعاقة أبطالاً، فإن الإعاقة ليست مجرد حالة جسدية؛ بل هي تجربة معقدة متعددة الجوانب تشكلها الوصم والتقليل من القيمة والتغريب الذي يفرضه المجتمع.

يسلط هذا الإطار النظري الضوء على النموذج الاجتماعي والثقافي -الذي نشأ استجابة لأوجه قصور النموذج الطبي- ويشير إلى الإعاقة كظاهرة متعددة الطبقات ناتجة عن تفاعل العوامل البيولوجية والنفسية والثقافية. كما لاحظ ديفيد تي ميتشل وشارون إل سنايدر، في أدب الطفل المنتج خلال القرن الماضي الذي يصور الإعاقة، تجاوزت شخصيات ذوي الإعاقة دور "السرد التعويضي" لتأخذ دور الأبطال في الروايات. وبما أن أدب الطفل مكتوب من قبل البالغين، فهو يجسد التصورات الاجتماعية والمعتقدات الضمنية التي أبرزها بيتر هولينديل. وحقيقة أن هذه النصوص لا يمكنها الهروب من تأثير البالغين تشير إلى مفهوم "النص الظل" لبيري نودلمان. بينما يمارس المؤلف البالغ هيمنته على

القارئ الشاب، يتم الكشف عن هذا الاستغلال. يسلط النهج المنهجي المقترح الضوء على التحديات التي تواجه تشكيل تمثيلات الإعاقة. في حين أن الإطار المنهجي المقدم يساهم في تحليل الأعمال الأدبية، فإنه لا يعتمد على القراءة الدقيقة المتمركزة حول النص؛ وبالتالي، يترك الباب مفتوحاً لفحص مفصل للأعمال في هذا المجال.

تتبع أصالة هذه الدراسة من اقتراحها نهجاً تفسيرياً شاملاً قابلاً للتطبيق على روايات أدب الطفل من خلال دمج مفاهيم من النظرية الأدبية -مثل "السرد التعويضي" و"رؤية الوعي" و"النص الظل"- مع أدبيات دراسات الإعاقة. تسلط المقالة الضوء على أن أدب الطفل هو مجال أيديولوجي معقد تُنتج فيه المواقف الثقافية تجاه الإعاقة وتعزز وتساءل. تقدم المنهجية المقترحة إطاراً عملياً لفحص نقدي لكيفية تمثيل الإعاقة في روايات الأطفال وتضع الأساس للاعتراف بمغالطة القوالب النمطية. في هذا السياق، يمكن للقراء الشباب أن يصبحوا على دراية بالتمييز المنهجي من خلال قراءة نقدية لمثل هذه التمثيلات، وبالتالي منع إعادة إنتاج النهج المتحيزة. من خلال فحص أدب الطفل من منظور اجتماعي ثقافي للإعاقة، تحمل هذه الدراسة إمكانات كبيرة للباحثين المهتمين بقضايا التمثيل والعدالة الاجتماعية.

الكلمات المفتاحية: "أدب الطفل، دراسات الإعاقة الاجتماعية الثقافية، روايات الأطفال المعاصرة، طفل معاق، تمثيل

Résumé Structuré:

Les études socioculturelles du handicap, qui ont gagné en popularité ces dernières années, attirent l'attention sur les préjugés négatifs, les stéréotypes et les barrières systémiques auxquels sont confrontées les personnes handicapées. Dans les romans, il est possible d'observer ces expériences et de les comprendre par empathie à travers le point de vue des personnages handicapés. Les textes littéraires offrent un espace culturel où des concepts abstraits tels que les perceptions négatives, l'exclusion, la discrimination et l'altérisation se transforment en expériences concrètes et identifiables. La littérature de jeunesse présentant généralement les attitudes sociétales envers le handicap de manière directe et sans médiation, elle offre une lentille unique pour analyser les expériences socioculturelles des enfants handicapés. Cette étude dépasse le cliché de la « prothèse narrative » pour les personnages handicapés; au lieu d'utiliser un personnage handicapé pour soutenir le personnage principal ou l'intrigue en tant que prothèse, elle se concentre sur les expériences des personnes handicapées dans le contexte des barrières environnementales. Cet article met en évidence la manière dont les valeurs sociétales sont révélées à travers les récits non filtrés des personnages handicapés dans la littérature de jeunesse. Il examine également comment ces récits influencent la capacité des jeunes lecteurs à s'identifier aux personnages handicapés, leurs attitudes envers le handicap et les manières dont ils intériorisent ces attitudes.

Cette étude vise à mettre en lumière et à définir systématiquement la relation interdisciplinaire entre la littérature de jeunesse et les études socioculturelles du handicap, tout en fournissant un cadre théorique et méthodologique complet pour analyser les romans contemporains pour la jeunesse qui abordent les thèmes du handicap. L'article soutient que la littérature de jeunesse fonctionne comme un espace culturel unique où les perceptions sociétales, les stéréotypes et les préjugés liés au handicap sont révélés et potentiellement transformés. En analysant comment les personnages handicapés sont représentés dans les textes écrits pour les jeunes lecteurs, il vise à dépasser les interprétations simplistes du modèle médical qui réduisent le handicap à une tragédie ou à une déficience individuelle, et à mettre en lumière les barrières sociales et culturelles auxquelles sont confrontées les personnes handicapées. L'étude vise à examiner la position unique de la littérature de jeunesse - à la fois comme outil éducatif et comme œuvre culturelle - ainsi que son rôle dans la révélation des biais idéologiques et sa fonction dans la remise en question des normes entourant le handicap.

Cet article utilise une méthodologie qualitative dans le but d'interpréter le phénomène du handicap dans la littérature de jeunesse contemporaine dans un cadre critique. Le fondement théorique repose sur les études socioculturelles du handicap, qui interprètent le handicap comme un phénomène social et culturel plutôt que de le réduire à une condition médicale individuelle. Cette recherche synthétise les perspectives théoriques clés, notamment le modèle social du handicap (Finkelstein, Oliver, Shakespeare), le modèle culturel du handicap de Mitchell et Snyder, et les concepts de « visibilité et conscience » de Peter Hollindale ainsi que le « texte-ombre » de Perry Nodelman. La méthodologie examine les définitions et les caractéristiques de la littérature de jeunesse, puis présente une analyse systématique des traces des modèles socioculturels du handicap dans les romans contemporains pour la jeunesse. L'article démontre l'applicabilité du cadre analytique proposé à travers des romans contemporains pour la jeunesse tels que *Out of My Mind*, *Rain Reign*, *Fish in a Tree*, *The War That Saved My Life*, *Insignificant Events in the Life of a Cactus* et *Song for a Whale*.

Les résultats indiquent que les réflexions du modèle socioculturel - qui attribue la source du handicap non pas à la déficience physique mais aux barrières culturelles - sont particulièrement dignes d'analyse dans la littérature de jeunesse. En effet, les textes littéraires révèlent fréquemment des attitudes d'exclusion découlant

d'aménagements insuffisamment inclusifs causés par les perceptions sociétales stéréotypées des personnes handicapées. De plus, l'étude illustre comment la littérature de jeunesse est analysée à travers plusieurs niveaux de transmission idéologique, tels que les hypothèses implicites de l'auteur, les leçons morales explicites et le climat culturel plus large. L'article révèle que dans les romans pour la jeunesse où les personnages handicapés sont des protagonistes, le handicap n'est pas simplement une condition physique; il s'agit plutôt d'une expérience complexe et multidimensionnelle façonnée par la stigmatisation, la dévalorisation et l'altérisation imposées par la société.

Ce cadre théorique met en évidence le modèle social et culturel - qui a émergé en réponse aux insuffisances du modèle médical - et désigne le handicap comme un phénomène multicouche résultant de l'interaction de facteurs biologiques, psychologiques et culturels. Comme David T. Mitchell et Sharon L. Snyder l'ont noté, dans la littérature de jeunesse produite au cours du siècle dernier qui dépeint le handicap, les personnages handicapés ont dépassé le rôle de « prothèse narrative » pour assumer le rôle de protagonistes dans les romans. Puisque la littérature de jeunesse est écrite par des adultes, elle incarne les perceptions sociales et les croyances implicites soulignées par Peter Hollindale. Le fait que ces textes ne puissent échapper à l'influence des adultes renvoie au concept de « texte-ombre » de Perry Nodelman. Alors que l'auteur adulte exerce sa domination sur le jeune lecteur, cette exploitation est mise en lumière. L'approche méthodologique proposée met en évidence les défis rencontrés dans la formation des représentations du handicap. Bien que le cadre méthodologique présenté contribue à l'analyse des œuvres littéraires, il ne repose pas sur une lecture attentive centrée sur le texte; il laisse donc la porte ouverte à un examen détaillé des œuvres dans ce domaine.

L'originalité de cette étude découle de sa proposition d'une approche interprétative holistique applicable aux romans de littérature de jeunesse en intégrant des concepts de la théorie littéraire - tels que « prothèse narrative », « visibilité de la conscience » et « texte-ombre » - à la littérature sur les études du handicap. L'article souligne que la littérature de jeunesse est un champ idéologique complexe où les attitudes culturelles envers le handicap sont produites, renforcées et remises en question. La méthodologie proposée offre un cadre pratique pour examiner de manière critique la représentation du handicap dans les romans pour la jeunesse et jette les bases de la reconnaissance de l'erreur des stéréotypes. Dans ce contexte, les jeunes lecteurs peuvent prendre conscience de la discrimination systématique grâce à une lecture critique de ces représentations, empêchant ainsi la reproduction d'approches préjugées. En examinant la littérature de jeunesse sous un angle socioculturel du handicap, cette étude présente un potentiel significatif pour les chercheurs intéressés par les questions de représentation et de justice sociale.

Mots-clés: Littérature de jeunesse, Études socioculturelles du handicap, Romans contemporains pour la jeunesse, Enfant handicapé, Représentation.

Resumen Estructurado:

Los estudios socioculturales de la discapacidad, que han ganado popularidad en los últimos años, llaman la atención sobre los prejuicios negativos, los estereotipos y las barreras sistémicas que enfrentan las personas con discapacidad. En las novelas, es posible observar estas experiencias y empatizar con ellas a través de las perspectivas de los personajes con discapacidad. Los textos literarios ofrecen un espacio cultural donde conceptos abstractos como percepciones negativas, exclusión, discriminación y otredad se transforman en experiencias concretas y cercanas. Dado que la literatura infantil generalmente presenta las actitudes sociales hacia la discapacidad de manera directa y sin mediación, ofrece una lente única para analizar las experiencias socioculturales de los niños con discapacidad. Este estudio va más allá del cliché de la “prótesis narrativa” para los personajes con discapacidad; en lugar de utilizar a un personaje con discapacidad para reforzar al personaje principal o la trama como una prótesis, se centra en las experiencias de las personas con discapacidad en el contexto de las barreras ambientales. Este artículo destaca cómo los valores sociales se revelan a través de las narrativas sin filtros de los personajes con discapacidad en la literatura infantil. También examina cómo estas narrativas influyen en la capacidad de los jóvenes lectores para identificarse con los personajes con discapacidad, sus actitudes hacia la discapacidad y las formas en que internalizan estas actitudes.

Este estudio tiene como objetivo resaltar y definir sistemáticamente la relación interdisciplinaria entre la literatura infantil y los estudios socioculturales de la discapacidad, al tiempo que proporciona un marco teórico y metodológico integral para analizar las novelas infantiles contemporáneas que abordan temas de discapacidad. El artículo sostiene que la literatura infantil funciona como un espacio cultural único donde se

revelan y potencialmente transforman las percepciones sociales, los estereotipos y los prejuicios relacionados con la discapacidad. Al analizar cómo se representan los personajes con discapacidad en los textos escritos para jóvenes lectores, pretende ir más allá de las interpretaciones simplistas del modelo médico que reducen la discapacidad a una tragedia o a una deficiencia individual, y sacar a la luz las barreras sociales y culturales que enfrentan las personas con discapacidad. El estudio pretende examinar la posición única de la literatura infantil -tanto como herramienta educativa como obra cultural- junto con su papel en la exposición de sesgos ideológicos y su función en la cuestionamiento de las normas en torno a la discapacidad.

Este artículo utiliza una metodología cualitativa con el objetivo de interpretar el fenómeno de la discapacidad en la literatura infantil contemporánea dentro de un marco crítico. La base teórica se asienta en los estudios socioculturales de la discapacidad, que interpretan la discapacidad como un fenómeno social y cultural en lugar de reducirla a una condición médica individual. Esta investigación sintetiza perspectivas teóricas clave, incluido el modelo social de la discapacidad (Finkelstein, Oliver, Shakespeare), el modelo cultural de la discapacidad de Mitchell y Snyder, y los conceptos de “visibilidad y conciencia” de Peter Hollindale junto con el “texto sombra” de Perry Nodelman. La metodología examina las definiciones y características de la literatura infantil y luego presenta un análisis sistemático de los rastros de los modelos socioculturales de la discapacidad en las novelas infantiles contemporáneas. El artículo demuestra la aplicabilidad del marco analítico propuesto a través de novelas infantiles contemporáneas como *Out of My Mind*, *Rain Reign*, *Fish in a Tree*, *The War That Saved My Life*, *Insignificant Events in the Life of a Cactus* y *Song for a Whale*.

Los hallazgos indican que los reflejos del modelo sociocultural -que atribuye la fuente de la discapacidad no a la deficiencia física sino a las barreras culturales- son particularmente dignos de análisis en la literatura infantil. Esto se debe a que los textos literarios revelan con frecuencia actitudes excluyentes derivadas de arreglos insuficientemente inclusivos causados por las percepciones sociales estereotipadas de las personas con discapacidad. Además, el estudio ilustra cómo la literatura infantil se analiza a través de múltiples niveles de transmisión ideológica, como los supuestos implícitos del autor, las lecciones morales explícitas y el clima cultural más amplio. El artículo revela que en las novelas infantiles donde los personajes con discapacidad son protagonistas, la discapacidad no es simplemente una condición física; más bien, es una experiencia compleja y multifacética moldeada por la estigmatización, la desvalorización y la otredad impuestas por la sociedad.

Este marco teórico resalta el modelo social y cultural -que surgió en respuesta a las insuficiencias del modelo médico- y señala la discapacidad como un fenómeno multicapa resultante de la interacción de factores biológicos, psicológicos y culturales. Como David T. Mitchell y Sharon L. Snyder han señalado, en la literatura infantil producida durante el siglo pasado que representa la discapacidad, los personajes con discapacidad han ido más allá del papel de “prótesis narrativa” para asumir el papel de protagonistas en las novelas. Dado que la literatura infantil está escrita por adultos, encarna las percepciones sociales y las creencias implícitas destacadas por Peter Hollindale. El hecho de que estos textos no puedan escapar a la influencia de los adultos remite al concepto de “texto sombra” de Perry Nodelman. Mientras el autor adulto ejerce su dominio sobre el joven lector, esta explotación sale a la luz. El enfoque metodológico propuesto destaca los desafíos que se encuentran en la configuración de las representaciones de la discapacidad. Si bien el marco metodológico presentado contribuye al análisis de las obras literarias, no se basa en una lectura atenta centrada en el texto; por lo tanto, deja la puerta abierta a un examen detallado de las obras en este campo.

La originalidad de este estudio radica en su propuesta de un enfoque interpretativo holístico aplicable a las novelas de literatura infantil mediante la integración de conceptos de la teoría literaria -como “prótesis narrativa”, “visibilidad de la conciencia” y “texto sombra”- con la literatura sobre estudios de la discapacidad. El artículo destaca que la literatura infantil es un campo ideológico complejo donde se producen, refuerzan y cuestionan las actitudes culturales hacia la discapacidad. La metodología propuesta ofrece un marco práctico para examinar críticamente cómo se representa la discapacidad en las novelas infantiles y sienta las bases para reconocer la falacia de los estereotipos. En este contexto, los jóvenes lectores pueden tomar conciencia de la discriminación sistemática a través de una lectura crítica de dichas representaciones, evitando así la reproducción de enfoques prejuiciosos. Al examinar la literatura infantil desde una perspectiva sociocultural de la discapacidad, este estudio tiene un potencial significativo para los investigadores interesados en cuestiones de representación y justicia social.

Palabras clave: Literatura infantil, Estudios socioculturales de la discapacidad, Novelas infantiles contemporáneas, Niño con discapacidad, Representación.

结构化摘要:

近年来日益受到关注的社会文化残疾研究，揭示了残疾人所面临的负面偏见、刻板印象和系统性障碍。在小说中，可以通过残疾角色的视角来观察这些经历并产生共情。文学文本提供了一个文化空间，将负面认知、排斥、歧视和异化等抽象概念转化为具体且可感的体验。由于儿童文学通常以直接且无中介的方式呈现社会对残疾的态度，它为分析残疾儿童的社会文化经历提供了独特的视角。本研究超越了残疾角色“叙事假肢”的刻板印象；它并非利用残疾角色作为支撑主角或情节的假肢，而是聚焦于残疾人在环境障碍背景下的经历。本文着重展示儿童文学中残疾角色不加过滤的叙述如何揭示社会价值观。同时，它还探讨了这些叙述如何影响年轻读者与残疾角色产生认同的能力、他们对残疾的态度，以及他们内化这些态度的方式。

本研究旨在阐明并系统界定儿童文学与社会文化残疾研究之间的跨学科关系，同时为分析及残疾主题的当代儿童小说提供一个全面的理论和分析方法框架。文章认为，儿童文学作为一个独特的文化空间，与残疾相关的社会认知、刻板印象和偏见得以揭示并有可能被转变。通过分析为年轻读者所写文本中残疾角色的表现方式，本文旨在超越简化的医学模式解释——那种将残疾简化为悲剧或个人缺陷的做法，并揭示残疾人所面临的社会和文化障碍。该研究旨在考察儿童文学作为教育工具和文化作品的双重独特地位，以及其在暴露意识形态偏见和质疑围绕残疾的社会规范方面的作用。

本文采用定性研究方法，旨在批判性框架内解读当代儿童文学中的残疾现象。理论基础基于社会文化残疾研究，该研究将残疾解释为社会和文化现象，而非将其简化为个人医疗状况。本研究综合了关键的理论视角，包括残疾的社会模式（Finkelstein, Oliver, Shakespeare）、Mitchell 和 Snyder 的文化残疾模式，以及 Peter Hollindale 的“可见性与意识”概念和 Perry Nodelman 的“影子文本”概念。该方法论审视了儿童文学的定义和特征，然后对当代儿童小说中社会文化残疾模式的痕迹进行了系统分析。文章通过《Out of My Mind》、《Rain Reign》、《Fish in a Tree》、《The War That Saved My Life》、《Insignificant Events in the Life of a Cactus》和《Song for a Whale》等当代儿童小说，证明了所提出的分析框架的适用性。

研究表明，社会文化模式的反映——该模式将残疾的来源归因于文化障碍而非身体损伤——在儿童文学中尤其值得分析。这是因为文学文本经常揭示因社会对残疾人的刻板认知所导致的包容性不足的安排而产生的排斥态度。此外，该研究展示了如何通过意识形态传递的多个层面来分析儿童文学，如作者的隐含假设、明确的说教和更广泛的文化氛围。文章揭示，在以残疾角色为主人公的儿童小说中，残疾不仅仅是一种身体状况；更是一种多方面的复杂体验，由社会强加的污名化、贬低和异化所塑造。

这一理论框架突显了社会与文化模式——该模式是对医学模式不足之处的回应——并将残疾视为生物、心理和文化因素相互作用产生的多层现象。正如 David T. Mitchell 和 Sharon L. Snyder 所指出的，在过去一个世纪描绘残疾的儿童文学中，残疾角色已超越“叙事假肢”的角色，成为小说的主角

。由于儿童文学由成人创作，它体现了 Peter Hollindale 所强调的社会认知和隐含信念。这些文本无法摆脱成人影响的事实，指向了 Perry Nodelman 的“影子文本”概念。当成人作者对年轻读者施加支配时，这种利用便暴露无遗。所提出的方法论方法突显了在塑造残疾表征时所遇到的挑战。虽然所呈现的方法论框架有助于分析文学作品，但它并不依赖于以文本为中心的细读；因此，它为详细审视该领域的作品留下了空间。

本研究的原创性在于，它通过将文学理论中的概念——如“叙事假肢”、“意识可见性”和“影子文本”——与残疾研究文献相结合，提出了一种适用于儿童文学小说的整体性解释方法。文章强调，儿童文学是一个复杂的意识形态领域，其中对残疾的文化态度被生产、强化和质疑。所提出的方法论为批判性地审视残疾在儿童小说中的表现提供了一个实用框架，并为识别刻板印象的谬误奠定了基础。在此背景下，年轻读者可以通过对此类表征的批判性阅读来认识系统性歧视，从而防止偏见方法的再现。通过从社会文化角度审视儿童文学中的残疾问题，本研究对关注表征和社会正义问题的研究人员具有重要潜力。

关键词：儿童文学，社会文化残疾研究，当代儿童小说，残疾儿童，表征。

Структурированное Резюме:

Социокультурные исследования инвалидности, получившие популярность в последние годы, обращают внимание на негативные предрассудки, стереотипы и системные барьеры, с которыми сталкиваются люди с инвалидностью. В романах можно наблюдать этот опыт и сопереживать ему через призму персонажей с инвалидностью. Литературные тексты предлагают культурное пространство, где абстрактные понятия, такие как негативное восприятие, исключение, дискриминация и отчуждение, преобразуются в конкретный и понятный опыт. Поскольку детская литература обычно представляет общественное отношение к инвалидности прямым и непосредственным образом, она предлагает уникальную линзу для анализа социокультурного опыта детей с инвалидностью. Данное исследование выходит за рамки клише «нарративного протеза» для персонажей с инвалидностью; вместо того чтобы использовать персонажа с инвалидностью для поддержки главного героя или сюжета в качестве протеза, оно фокусируется на опыте людей с инвалидностью в контексте средовых барьеров. В этой статье подчеркивается, как социальные ценности раскрываются через нефильтрованные повествования персонажей с инвалидностью в детской литературе. Также рассматривается, как эти повествования влияют на способность юных читателей идентифицировать себя с персонажами с инвалидностью, их отношение к инвалидности и способы интернализации этих отношений.

Цель данного исследования — осветить и систематически определить междисциплинарную взаимосвязь между детской литературой и социокультурными исследованиями инвалидности, а также предоставить всеобъемлющую теоретико-методологическую основу для анализа современных детских романов, затрагивающих темы инвалидности. В статье утверждается, что детская литература функционирует как уникальное культурное пространство, где раскрываются и потенциально трансформируются общественные представления, стереотипы и предрассудки, связанные с инвалидностью. Анализируя то, как персонажи с инвалидностью представлены в текстах, написанных для юных читателей, статья стремится выйти за рамки упрощенных интерпретаций медицинской модели, сводящих инвалидность к трагедии или индивидуальному дефициту, и пролить свет на социальные и культурные барьеры, с которыми сталкиваются люди с инвалидностью. Исследование направлено на изучение уникального положения детской литературы — как образовательного инструмента и культурного произведения — а также ее роли в разоблачении идеологических предубеждений и ее функции в постановке под сомнение норм, связанных с инвалидностью.

В данной статье используется качественная методология с целью интерпретации феномена инвалидности в современной детской литературе в критической рамке. Теоретическая основа

базируется на социокультурных исследованиях инвалидности, которые интерпретируют инвалидность как социальное и культурное явление, а не сводят ее к индивидуальному медицинскому состоянию. Это исследование синтезирует ключевые теоретические перспективы, включая социальную модель инвалидности (Финкельштейн, Оливер, Шекспир), культурную модель инвалидности Митчелла и Снайдера, а также концепции «видимости и сознания» Питера Холлиндейла и «теневого текст» Перри Нодельмана. Методология рассматривает определения и характеристики детской литературы, а затем представляет систематический анализ следов социокультурных моделей инвалидности в современных детских романах. В статье демонстрируется применимость предложенной аналитической рамки на примере таких современных детских романов, как «Out of My Mind», «Rain Reign», «Fish in a Tree», «The War That Saved My Life», «Insignificant Events in the Life of a Cactus» и «Song for a Whale».

Результаты показывают, что отражения социокультурной модели — которая приписывает источник инвалидности не физическим нарушениям, а культурным барьерам — особенно заслуживают анализа в детской литературе. Это связано с тем, что литературные тексты часто раскрывают исключаяющие установки, возникающие из-за недостаточно инклюзивных структур, обусловленных стереотипным общественным восприятием людей с инвалидностью. Кроме того, исследование иллюстрирует, как детская литература анализируется на нескольких уровнях идеологической передачи, таких как неявные предположения автора, явные моральные уроки и более широкий культурный климат. В статье раскрывается, что в детских романах, где персонажи с инвалидностью выступают в роли главных героев, инвалидность — это не просто физическое состояние; скорее, это многогранный, сложный опыт, формируемый стигматизацией, обесцениванием и отчуждением, навязываемыми обществом.

Данная теоретическая рамка высвечивает социальную и культурную модель — возникшую в ответ на несостоятельность медицинской модели — и указывает на инвалидность как на многослойное явление, возникающее в результате взаимодействия биологических, психологических и культурных факторов. Как отметили Дэвид Т. Митчелл и Шарон Л. Снайдер, в детской литературе, созданной за последнее столетие и изображающей инвалидность, персонажи с инвалидностью вышли за пределы роли «нарративного протеза» и взяли на себя роль главных героев романов. Поскольку детская литература пишется взрослыми, она воплощает социальные восприятия и имплицитные убеждения, на которые указывает Питер Холлиндейл. Тот факт, что эти тексты не могут избежать влияния взрослых, отсылает к концепции «теневого текста» Перри Нодельмана. Поскольку автор-взрослый доминирует над юным читателем, эта эксплуатация выявляется. Предлагаемый методологический подход подчеркивает проблемы, возникающие при формировании представлений об инвалидности. Хотя представленная методологическая рамка способствует анализу литературных произведений, она не опирается на текстоцентричное внимательное чтение; таким образом, она оставляет дверь открытой для детального изучения произведений в этой области.

Оригинальность данного исследования проистекает из предложения целостного интерпретационного подхода, примененного к романам детской литературы, путем интеграции концепций литературной теории — таких как «нарративный протез», «видимость сознания» и «теневого текст» — с литературой по исследованиям инвалидности. В статье подчеркивается, что детская литература представляет собой сложное идеологическое поле, где культурные установки по отношению к инвалидности производятся, укрепляются и подвергаются сомнению. Предлагаемая методология предлагает практическую основу для критического изучения того, как инвалидность представлена в детских романах, и закладывает основу для осознания ошибочности стереотипов. В этом контексте юные читатели могут осознать систематическую дискриминацию через критическое чтение таких репрезентаций, тем самым предотвращая воспроизводство предвзятых подходов. Рассматривая детскую литературу с социокультурной точки зрения на инвалидность, данное исследование имеет значительный потенциал для исследователей, интересующихся вопросами репрезентации и социальной справедливости.

Ключевые слова: Детская литература, Социокультурные исследования инвалидности, Современные детские романы, Ребенок с инвалидностью, Репрезентация.

संरचित सारांश:

हाल के वर्षों में लोकप्रियता हासिल कर चुके सामाजिक-सांस्कृतिक विकलांगता अध्ययन, विकलांग लोगों के सामने आने वाले नकारात्मक पूर्वाग्रहों, रूढ़ियों और प्रणालीगत बाधाओं की ओर ध्यान आकर्षित करते हैं। उपन्यासों में, विकलांग पात्रों के दृष्टिकोण के माध्यम से इन अनुभवों का अवलोकन करना और उनके साथ सहानुभूति रखना संभव है। साहित्यिक पाठ एक सांस्कृतिक स्थान प्रदान करते हैं जहाँ नकारात्मक धारणाओं, बहिष्कार, भेदभाव और अन्यीकरण जैसी अमूर्त अवधारणाएँ ठोस और संबंधपरक अनुभवों में बदल जाती हैं। चूँकि बाल साहित्य आम तौर पर विकलांगता के प्रति सामाजिक दृष्टिकोण को सीधे और बिना किसी माध्यम के प्रस्तुत करता है, यह विकलांग बच्चों के सामाजिक-सांस्कृतिक अनुभवों का विश्लेषण करने के लिए एक अद्वितीय लेंस प्रदान करता है। यह अध्ययन विकलांग पात्रों के लिए "कथात्मक कृत्रिम अंग" की क्लिच से परे जाता है; यह मुख्य चरित्र या कथानक को कृत्रिम अंग के रूप में सहारा देने के लिए विकलांग चरित्र का उपयोग करने के बजाय, पर्यावरणीय बाधाओं के संदर्भ में विकलांग व्यक्तियों के अनुभवों पर ध्यान केंद्रित करता है। यह लेख इस बात पर प्रकाश डालता है कि बाल साहित्य में विकलांग पात्रों के असंपादित आख्यानो के माध्यम से सामाजिक मूल्य कैसे प्रकट होते हैं। यह यह भी जांच करता है कि ये आख्यान युवा पाठकों की विकलांग पात्रों के साथ पहचान करने की क्षमता, विकलांगता के प्रति उनके दृष्टिकोण और इन दृष्टिकोणों को आत्मसात करने के तरीकों को कैसे प्रभावित करते हैं।

इस अध्ययन का उद्देश्य बाल साहित्य और सामाजिक-सांस्कृतिक विकलांगता अध्ययनों के बीच अंतःविषयक संबंधों को उजागर करना और व्यवस्थित रूप से परिभाषित करना है, साथ ही विकलांगता के विषयों को संबोधित करने वाले समकालीन बाल उपन्यासों के विश्लेषण के लिए एक व्यापक सैद्धांतिक और पद्धतिगत ढांचा प्रदान करना है। लेख तर्क देता है कि बाल साहित्य एक अद्वितीय सांस्कृतिक स्थान के रूप में कार्य करता है जहाँ विकलांगता से संबंधित सामाजिक धारणाओं, रूढ़ियों और पूर्वाग्रहों का पता चलता है और संभावित रूप से बदलाव होता है। युवा पाठकों के लिए लिखे गए ग्रंथों में विकलांग पात्रों का प्रतिनिधित्व कैसे किया जाता है, इसका विश्लेषण करके, यह सरलीकृत चिकित्सा मॉडल व्याख्याओं से परे जाने का लक्ष्य रखता है जो विकलांगता को एक त्रासदी या व्यक्तिगत कमी तक सीमित कर देती हैं, और विकलांग लोगों के सामने आने वाली सामाजिक और सांस्कृतिक बाधाओं को प्रकाश में लाता है। अध्ययन का उद्देश्य बाल साहित्य की अनूठी स्थिति - एक शैक्षिक उपकरण और एक सांस्कृतिक कृति दोनों के रूप में - वैचारिक पूर्वाग्रहों को उजागर करने में इसकी भूमिका और विकलांगता से संबंधित मानदंडों पर सवाल उठाने में इसके कार्य की जांच करना है।

यह लेख एक गुणात्मक पद्धति का उपयोग करता है जिसका उद्देश्य समकालीन बाल साहित्य में विकलांगता की घटना की एक आलोचनात्मक ढांचे के भीतर व्याख्या करना है। सैद्धांतिक आधार सामाजिक-सांस्कृतिक विकलांगता अध्ययनों पर आधारित है, जो विकलांगता को एक व्यक्तिगत चिकित्सा स्थिति तक सीमित करने के बजाय एक सामाजिक और सांस्कृतिक घटना के रूप में व्याख्या करते हैं। यह शोध प्रमुख सैद्धांतिक परिप्रेक्ष्यों को संश्लेषित करता है, जिसमें विकलांगता का सामाजिक मॉडल (फिकेलस्टीन, ओलिवर, शेक्सपियर), मिशेल और स्नाइडर का विकलांगता का सांस्कृतिक मॉडल, और पीटर हॉलिंगडेल की "दृश्यता और चेतना" की अवधारणाएँ तथा पेरी नोडेलमैन का "छाया पाठ" शामिल हैं। पद्धति बाल साहित्य की परिभाषाओं और विशेषताओं की जांच करती है और फिर समकालीन बाल उपन्यासों में विकलांगता के सामाजिक-सांस्कृतिक मॉडल के निशानों का एक व्यवस्थित विश्लेषण प्रस्तुत करती है। लेख *Out of My Mind*, *Rain Reign*, *Fish in a Tree*, *The War That Saved My Life*, *Insignificant Events in the Life of a Cactus*, और *Song for a Whale* जैसे समकालीन बाल उपन्यासों के माध्यम से प्रस्तावित विश्लेषणात्मक ढांचे की प्रयोज्यता को प्रदर्शित करता है।

निष्कर्ष बताते हैं कि सामाजिक-सांस्कृतिक मॉडल के प्रतिबिंब - जो विकलांगता के स्रोत को शारीरिक हानि के बजाय सांस्कृतिक बाधाओं को मानता है - बाल साहित्य में विशेष रूप से विश्लेषण के योग्य हैं। ऐसा इसलिए है क्योंकि साहित्यिक पाठ अक्सर विकलांग लोगों की रूढ़िबद्ध सामाजिक धारणाओं के कारण होने वाली अपर्याप्त समावेशी व्यवस्थाओं से उत्पन्न बहिष्कारी दृष्टिकोणों को प्रकट करते हैं। इसके अलावा, अध्ययन यह दर्शाता है कि बाल साहित्य का विश्लेषण वैचारिक संचरण के कई स्तरों के माध्यम से कैसे किया जाता है, जैसे लेखक की अंतर्निहित धारणाएँ, स्पष्ट नैतिक शिक्षाएँ और व्यापक सांस्कृतिक माहौल। लेख बताता है कि जिन बाल उपन्यासों में विकलांग पात्र नायक के रूप में कार्य करते हैं, वहाँ विकलांगता केवल एक शारीरिक स्थिति नहीं है; बल्कि, यह समाज द्वारा थोपे गए कलंक, अवमूल्यन और अन्यीकरण द्वारा आकार दिया गया एक बहुआयामी, जटिल अनुभव है।

यह सैद्धांतिक ढांचा सामाजिक और सांस्कृतिक मॉडल - जो चिकित्सा मॉडल की कमियों के जवाब में उभरा - को उजागर करता है और विकलांगता को जैविक, मनोवैज्ञानिक और सांस्कृतिक कारकों की परस्पर क्रिया से उत्पन्न एक

बहुस्तरीय घटना के रूप में इंगित करता है। जैसा कि डेविड टी. मिशेल और शेरोन एल. स्नाइडर ने कहा है, पिछली सदी में निर्मित बाल साहित्य में, विकलांगता का चित्रण करने वाले पात्रों ने "कथात्मक कृत्रिम अंग" की भूमिका से आगे बढ़कर उपन्यासों में नायक की भूमिका निभाई है। चूँकि बाल साहित्य वयस्कों द्वारा लिखा जाता है, यह पीटर हॉलिंडेल द्वारा उजागर की गई सामाजिक धारणाओं और अंतर्निहित विश्वासों को मूर्त रूप देता है। यह तथ्य कि ये पाठ वयस्क प्रभाव से बच नहीं सकते, पेरी नोडेलमैन की "छाया पाठ" की अवधारणा को संदर्भित करता है। जैसे ही वयस्क लेखक युवा पाठक पर अपना प्रभुत्व जमाता है, यह शोषण सामने आ जाता है। प्रस्तावित पद्धतिगत दृष्टिकोण विकलांगता के प्रतिनिधित्व को आकार देने में आने वाली चुनौतियों को उजागर करता है। जबकि प्रस्तुत पद्धतिगत ढांचा साहित्यिक कृतियों के विश्लेषण में योगदान देता है, यह पाठ-केंद्रित निकट-पठन पर निर्भर नहीं करता है; इस प्रकार, यह इस क्षेत्र में कार्यों की विस्तृत जांच के लिए दरवाजा खुला छोड़ता है।

इस अध्ययन की मौलिकता साहित्यिक सिद्धांत से अवधारणाओं - जैसे "कथात्मक कृत्रिम अंग," "चेतना की दृश्यता," और "छाया पाठ" - को विकलांगता अध्ययनों के साहित्य के साथ एकीकृत करके बाल साहित्य उपन्यासों पर लागू होने वाले एक समग्र व्याख्यात्मक दृष्टिकोण के प्रस्ताव से उत्पन्न होती है। लेख इस बात पर प्रकाश डालता है कि बाल साहित्य एक जटिल वैचारिक क्षेत्र है जहाँ विकलांगता के प्रति सांस्कृतिक दृष्टिकोण का निर्माण, सुदृढ़ीकरण और प्रश्न किया जाता है। प्रस्तावित पद्धति बाल उपन्यासों में विकलांगता का प्रतिनिधित्व कैसे किया जाता है, इसकी आलोचनात्मक जांच के लिए एक व्यावहारिक ढांचा प्रदान करती है और रूढ़ियों की भ्रांति को पहचानने का आधार तैयार करती है। इस संदर्भ में, युवा पाठक ऐसे प्रतिनिधित्वों के आलोचनात्मक पठन के माध्यम से व्यवस्थित भेदभाव के प्रति जागरूक हो सकते हैं, जिससे पूर्वाग्रहपूर्ण दृष्टिकोणों के पुनरुत्पादन को रोका जा सकता है। विकलांगता के सामाजिक-सांस्कृतिक परिप्रेक्ष्य से बाल साहित्य की जांच करके, यह अध्ययन प्रतिनिधित्व और सामाजिक न्याय के मुद्दों में रुचि रखने वाले शोधकर्ताओं के लिए महत्वपूर्ण क्षमता रखता है।

कीवर्ड: बाल साहित्य, सामाजिक-सांस्कृतिक विकलांगता अध्ययन, समकालीन बाल उपन्यास, विकलांग बच्चा, प्रतिनिधित्व।

Yapılandırılmış Özet:

Son yıllarda popülerlik kazanan sosyokültürel engellilik çalışmaları, engelli bireylerin karşılaştığı olumsuz önyargılara, stereotiplere ve sistemik engellere dikkat çekmektedir. Romanlarda, engelli karakterlerin bakış açıları aracılığıyla bu deneyimleri gözlemlemek ve onlarla empati kurmak mümkündür. Edebi metinler, olumsuz algılar, dışlanma, ayrımcılık ve ötekileştirme gibi soyut kavramların somut ve özdeşleşebilir deneyimlere dönüştürüldüğü bir kültürel alan sunar. Çocuk edebiyatı, engelliliğe yönelik toplumsal tutumları genellikle doğrudan ve aracısız bir şekilde sunduğundan, engelli çocukların sosyokültürel deneyimlerini analiz etmek için benzersiz bir bakış açısı ortaya koyar. Bu çalışma, engelli karakterler için "anlatı protezi" klişesinin ötesine geçerek; engelli bir karakteri, ana karakteri veya olay örgüsünü desteklemek için bir protez olarak kullanmak yerine, çevresel engeller bağlamında engelli bireylerin deneyimlerine odaklanır. Bu makale, çocuk edebiyatındaki engelli karakterlerin filtrelenmemiş anlatıları aracılığıyla toplumun değer yargılarının nasıl gözler önüne serildiğini vurgulamaktadır. Ayrıca bu anlatıların, genç okuyucuların engelli karakterlerle özdeşleşmesini, engelliliğe yönelik tutumlarını ve bu tutumları içselleştirme biçimlerini nasıl etkilediğini ele almaktadır.

Bu çalışma, çocuk edebiyatı ile sosyokültürel engellilik çalışmaları arasındaki disiplinlerarası ilişkiyi vurgulamayı ve sistematik olarak tanımlamayı amaçlarken, engellilik temalarını ele alan çağdaş çocuk romanlarını analiz etmek için kapsamlı bir teorik ve metodolojik çerçeve sunmaktadır. Makale, çocuk edebiyatının, engellilikle ilgili toplumsal algıların, stereotiplerin ve önyargıların ortaya çıktığı ve potansiyel olarak dönüştürüldüğü benzersiz bir kültürel alan işlevi gördüğünü savunmaktadır. Engelli karakterlerin genç okuyucular için yazılmış metinlerde nasıl temsil edildiğini analiz ederek, engelliliği bir trajediye ya da bireysel bir eksikliğe indirgeyen basitleştirici tıbbi model yorumlarının ötesine geçmeyi ve engelli bireylerin karşılaştığı sosyal ve kültürel engelleri gün ışığına çıkarmayı amaçlamaktadır. Çalışma hem bir eğitim aracı hem de kültürel bir eser olarak çocuk edebiyatının benzersiz konumunu, ideolojik önyargıları ortaya çıkarmadaki rolünü ve engellilikle ilgili normları sorgulamadaki işlevini incelemeyi amaçlamaktadır.

Bu makale, çağdaş çocuk edebiyatındaki engellilik olgusunu eleştirel bir çerçeve içinde yorumlamak amacıyla nitel bir metodoloji kullanmaktadır. Teorik temel, engelliliği bireysel bir tıbbi duruma indirgemek

yerine sosyal ve kültürel bir olgu olarak yorumlayan sosyokültürel engellilik çalışmalarına dayanmaktadır. Bu araştırma, engelliliğin sosyal modeli (Finkelstein, Oliver, Shakespeare), Mitchell ve Snyder'ın kültürel engellilik modeli ve Peter Hollindale'in "görünürlük ve bilinç" kavramları ile Perry Nodelman'ın "gölge metin" kavramını içeren temel teorik perspektifleri bir araya getirmektedir. Metodoloji, çocuk edebiyatının tanımlarını ve özelliklerini inceledikten sonra, çağdaş çocuk romanlarında sosyokültürel engellilik modellerinin izlerine dair sistematik bir analiz sunar. Makale, *Out of My Mind*, *Rain Reign*, *Fish in a Tree*, *The War That Saved My Life*, *Insignificant Events in the Life of a Cactus* ve *Song for a Whale* gibi çağdaş çocuk romanları aracılığıyla önerilen analitik çerçevenin uygulanabilirliğini ortaya koymaktadır.

Araştırma bulguları, engelliliğin kaynağını fiziksel bozukluğa değil kültürel engellere bağlayan sosyokültürel modelin yansımalarının, özellikle çocuk edebiyatında analiz edilmeye değer olduğunu göstermektedir. Bunun nedeni, edebi metinlerin sıklıkla, engelli kişilere yönelik stereotipik toplumsal algıların yol açtığı yetersiz kapsayıcılık düzenlemelerinden kaynaklanan dışlayıcı tutumları ortaya koymasındır. Ayrıca bu çalışma, çocuk edebiyatının yazarın örtük varsayımları, açık ahlaki dersler ve daha geniş kültürel iklim gibi çok katmanlı ideolojik aktarım düzeyleri aracılığıyla nasıl analiz edildiğini ortaya koymaktadır. Makale, engelli karakterlerin başrol oynadığı çocuk romanlarında engelliliğin yalnızca fiziksel bir durum olmadığını; aksine, toplum tarafından dayatılan damgalama, değersizleştirme ve ötekileştirmeyle şekillenen çok yönlü ve karmaşık bir deneyim olduğunu ortaya koymaktadır.

Bu teorik çerçeve, tıbbi modelin yetersizliğinden hareketle ortaya çıkan sosyal ve kültürel modeli ön plana alarak engelliliğin biyolojik, psikolojik ve kültürel faktörlerin etkileşimiyle oluşan çok katmanlı bir olgu olduğuna işaret eder. David T. Mitchell ve Sharon L. Snyder'in de belirttiği gibi, son yüzyılda engellilik temsiliinin irdelendiği çocuk edebiyatı eserlerindeki engelli karakterler "anlatı protezi"nin ötesine geçip romanlarda baş kahraman olarak konumlanmaya başlarlar. Çocuk edebiyatı eserleri yetişkinler tarafından yazıldığından, Peter Hollindale'nin işaret ettiği toplumsal algıları ve örtük inançları bünyesinde barındırır. Bu metinlerin yetişkinlerin etkisinden kurtulamaması, Perry Nodelman'ın gölge metnine atıfta bulunur. Yetişkin yazar genç okuyucu üzerinde baskın olduğundan, onu sömürgeleştirme gün yüzüne çıkar. Önerilen metodolojik yaklaşım, engellilik temsillerini şekillendirirken karşılaştığı zorlukları vurgular. Sunulan metodolojik çerçeve edebi eserlerin incelenmesine katkı sağlar ama metin merkezli yakın okumaya dayalı olmadığından bu alandaki eserlerin detaylı bir şekilde incelenmesi için açık bir kapı bırakır.

Bu çalışmanın özgünlüğü, "anlatı protezi", "bilincin görünürlüğü" ve "gölge metin" gibi edebiyat teorisi kavramlarını engellilik çalışmaları literatürüyle bütünleştirerek çocuk edebiyatı romanlarına uygulanabilir bütüncül bir yorumlama yaklaşımı önermesinden kaynaklanmaktadır. Makale, çocuk edebiyatının engelliliğe yönelik kültürel tutumların üretildiği, pekiştirildiği ve sorgulandığı karmaşık bir ideolojik alan olduğunu vurgulamaktadır. Önerilen metodoloji, çocuk romanlarında engelliliğin nasıl temsil edildiğini eleştirel bir şekilde incelemek için pratik bir çerçeve sunar ve stereotiplerin yanlışlığını fark etmenin temelini oluşturur. Bu bağlamda, genç okuyucular bu tür temsilleri eleştirel bir okuma yoluyla sistematik ayrımcılığın farkına varabilir ve böylece önyargılı yaklaşımların yeniden üretilmesini önleyebilirler. Engelliliğe ilişkin sosyokültürel bir perspektiften çocuk edebiyatını inceleyen bu çalışma, temsil ve sosyal adalet konularıyla ilgilenen araştırmacılar için önemli bir potansiyel barındırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çocuk edebiyatı, Sosyokültürel engellilik çalışmaları, Çağdaş çocuk romanları, Engelli çocuk karakteri, Temsil

www.turkishstudies.net/language

Turkish Studies - Language and Literature

eISSN: 2667-5641

Tracing and Bridging Sociocultural Disability Studies in Children's Literature

Introduction

The theme of disability, frequently used in contemporary children's novels, allows for the analysis of these novels from a sociocultural perspective. This is because children's novels -which depict the experiences of individuals with disabilities in a way distinct from adult literature- openly portray the experiences of disabled individuals. Given that children's literature is sometimes used to educate children from a moral standpoint, the challenges faced by children with disabilities are depicted in detail in these narratives. As children internalize societal values and reflect them in their attitudes and behaviors toward peers with disabilities, the fact that children's texts contain both exclusionary and inclusive narrative elements plays a decisive role in this process. This paper defines children's literature -which plays a significant role in transmitting cultural values to children- examines its unique characteristics and establishes its vital connection to the field of sociocultural disability studies.

Like a mirror, literature reflects society's values while also bringing its problems and challenges to light. As Barbara Holland Baskin and Karen H. Harris note, "Fiction, we believe, is the literary genre that permits the widest latitude for the full expression of contemporary perceptions and values" (1977, p. ix). In this sense, children's literature unintentionally and unconsciously lays bare value judgments, often through the unfiltered perspective of its child characters. "Children's literature provides valuable insights into popular culture, children's worlds, stratification, and socialization" (McCabe et al., 2011, p. 198). Books are generally viewed as cultural mirrors reflecting the values, beliefs, norms, and structures of the societies in which they are written (McCabe et al., 2011). Children's novels serve as important sites through which young readers first encounter and internalize prevailing societal attitudes, beliefs, values, and cultural practices. Although generally considered one of the simplest literary genres, children's literature possesses powerful tools that shape new perspectives and can either reinforce or challenge societal norms (Mathew, n.d., p. 1). This literature reflects the perceptions, prejudices, and stereotypes prevalent in society.

Children's literature exposes children to unexpected and typical phenomena. "For many children, literature is the first and most effective point of contact with lived experiences of disability; it shapes children's interpretive frameworks long before they encounter people with disabilities in their physical environments" (Hoffman, 2011, p. 1). Children's minds learn their perceptions of what is "normal" and "abnormal" through these literary representations of disabled and non-disabled bodies. "Disability studies is a dynamic field of research intertwined with lived experiences and advocacy; however, it is often overlooked even in discussions aimed at bringing underrepresented groups to the forefront" (Lancrenon, 2021, p. 9). Literature teaches children social values, instilling in them notions of what is valuable and worthless, normal and abnormal, deviant and non-deviant. Encountering individuals with disabilities in real life, children often cannot hide their thoughts and behaviours; instead, they project society's perception of "normal" onto these individuals. Children's literature, which centres on child characters and is often written from their perspective, offers a particularly rich opportunity for analysis within the context of sociocultural disability studies. Kathy Saunders emphasizes that integrating disability studies into children's literature criticism will reveal the hidden ideological biases within texts, exposing the ways in which language and narrative structure can perpetuate or dismantle stereotypes (2004a). Interpreting works of children's literature from this perspective reveals society's hidden perceptions and shapes children's reactions when they encounter disability.

Children's novels featuring characters with disabilities, in which the child is at the center of the story shed light on the sociocultural impacts of disability how it is socially constructed, stigmatized, and managed. As previous studies have not addressed this specific aspect of children's literature in depth, this argument is put forward and defended in this article. This topic was chosen because disability studies is a popular and culturally relevant field of research in recent times. Given that novels centering on children with disabilities have been written in particularly in contemporary era examining them from a sociocultural perspective is a current and necessary method, hence this argument is selected and the reasons behind it are explored. This article will examine children's literature in detail, provide a comprehensive definition of it, and discuss its fundamental relationship to research on sociocultural disability. This study employs a theoretical and conceptual framework to provide a methodology for analyzing children's literature via the perspective of sociocultural disability studies. Rather than treating specific literary works as case studies, this article presents a qualitative interpretive framework that can be applied to children's literature. The sociocultural approach to disability offers a practical opportunity to apply this framework to the canon of children's literature, thereby contributing to literary criticism. In this context, by examining works of children's literature in detail and highlighting the abnormal perception of individuals with disabilities, this study sheds light on discriminatory attitudes. As this study does not analyze novels through case studies, it has certain conceptual and methodological limitations. Furthermore, the fact that its effects on the young readership have not been examined using empirical data constitutes another limitation. Analyzing children's literature texts from a sociocultural perspective helps shape children's worldview and fosters critical empathy among young readers toward people with disabilities in their communities. This study encourages children to develop awareness of their perceptions, attitudes, and behaviors toward people with disabilities from an early age and to foster a love of reading. It calls on literary critics, curriculum designers, and educators to be more sensitive and aware of societal prejudices. By raising awareness about disability, this study serves as a vital bridge between children's literature and disability studies.

Defining and Characterizing Children's Literature

Texts composed for young readers have been in existence since antiquity. Matthew Grenby points out the "existence of texts" written for adults during the Middle Ages and the Renaissance and questions whether these manuscripts can be considered children's literature (2008, p. 1). According to critic Peter Hunt, these works cannot be classified as children's literature. Hunt defines children's literature as follows: "[a literary genre] explicitly written for children who are recognizably children, with a recognizably modern childhood ..." (Hunt, 2005, p.4). Children's literature, as "an academic discipline", is a body of texts, an international industry, a cultural phenomenon, and an educational and social tool (Hunt, 2004, p. xix). Definitions of children's literature, which have been proposed in various ways in the literature, can be listed as follows: "It is a form of literature aimed at children that seeks to contribute to their enjoyment while addressing their growth and development, as well as their imagination, emotions, thoughts, and sensibilities" (Şirin, 2000, p. 9). Şahin Şimşek and Funda Bulut define children's literature by emphasizing the principle of child-centeredness as follows:

Children's literature is a genre that aims to meet the interests and needs of its target audience-children; centers on the principle of child-centeredness; seeks to capture childlike sensitivity and excitement to enrich children's imagination; and, while developing their aesthetic sense and perspective on nature, also enables them to experience what is good and beautiful (2022, p. viii).

Sedat Sever, on the other hand, highlights the positive impact of children's literature on children's worlds when defining it with these lines:

It refers to works that, during a life stage spanning from early childhood through adolescence, enrich children's emotional and intellectual worlds with artistic linguistic and visual messages appropriate to their language development and comprehension levels, thereby elevating their aesthetic appreciation (2002, p. 9).

Children's literature encompasses all high-quality texts appropriate for "children's developmental and cognitive levels" (Sinar, 2006, p. 175). This literature is a distinct part of print culture. It encompasses a wide variety of materials, ranging from Shakespeare to sacred texts, from picture books to computer games, and from poetry to advertisements. Fairy tales, folk tales, adventure stories, historical novels, comic books, and plays are all works of children's literature (Grenby, 2008, p. 1). The same designation applies to novels,

legends, epics, nursery rhymes, riddles, articles, conversations, essays, travelogues, biographies, and memoirs. In children's texts that appeal to a child's cognitive level and employ artistic metaphors, priority should be given to simplicity, naturalness, and the author's sincerity; works should be written from a child's perspective, and artificial characterizations should be avoided. In this literature, which draws its inspiration from childhood, simplicity and naturalness prevail. If the author achieves harmony between form and content, they can attain simplicity and naturalness from an aesthetic perspective. For a work that is educational, didactic, and instructive to qualify as a literary text, it must incorporate figures of speech and metaphors. Simplicity and naturalness in works involve using figures of speech in a way that children can understand. As clarity ensures simplicity of thought, literary works should employ the simple and natural language used by children. "Naturalness," on the other hand, is reflected through the author's sincerity" (Şirin, 2019, p. 43). Insincere, artificial characters have no place in children's literature. Childhood should be portrayed "naturally" (Taşdelen, 2005, p. 6) and the author must feel childhood. Literary texts should be written from a child's perspective so simplicity and naturalness should be reflected in them.

A child's mental and emotional development deserves the same attention as their physical development. Immersion in the magical realm of literature fosters a distinct worldview and simultaneously enhances both their perceptual acuity and cognitive capacity. Families should introduce their children to literature and ensure they become familiar with literary beauty. Since language development is rapid during the preschool years, fostering a child's aesthetic sensibility during this period facilitates the acquisition of their native language. In addition to the home environment, developmental psychology, provides a framework for understanding exactly how and when literature exerts its greatest impact on a child's mind. Children - particularly between the ages of 4 and 9- are in the 'concrete operations' stage where the ability to identify with others is prominent in child development. Children identify with the characters in literary texts, whether through reading or listening. During this process, children get to know different characters while also exploring various fictional worlds. Around the age of six, as children are exposed to these imaginary worlds through literary texts, their imagination develops rapidly (Dursunoğlu, 2011, p. 33). Literature accelerates a child's mental development. They develop the ability to recount what they have heard and read. Once children start school -between the ages of 6 and 12- they move away from their egocentric attitudes and begin to evaluate events from different perspectives. As their sense of empathy develops, they begin to feel others' emotions and understand their thoughts (Şimşek, 2012, p. 34). Literature also develops a child's intelligence, skills, reasoning ability, logical thinking, and brain activity so it accelerates a child's mental development. The symbols in literature help children transition from concrete to abstract thinking (Celepoğlu, 2011, p. 30). Literature presents characters that accelerate the transition from concrete to abstract thinking based on what children visualize in their minds while reading, and by encouraging children to identify with these characters, it helps develop their sense of empathy.

Children have an innate interest in what is aesthetic or beautiful, so literature is a necessity for children. A beautiful song, a toy, a bird, or a flower can spark their curiosity. Literature stimulates this interest in beauty. Literary texts capture a child's attention through their sound, rhythm, words, and meaning. Literature that speaks to a child emotionally is a necessity for them. Children want to use language correctly, effectively, and beautifully. Literary works are places where "language is used correctly, effectively, and beautifully" (Şimşek, 2012, p. 41). Children's books enrich a child's imagination and help them experience the beauty of life. Children who read children's literature learn to love people, value others, show respect, and communicate effectively with them. New values are added to those learned at home through interactions with teachers and classmates at school. Literature instills alternative ethical standards in children during this period (Dursunoğlu, 2011, p. 33). Children always need literature because literature develops a child's intelligence, problem-solving skills, reasoning ability, and imagination, it is indispensable for children.

Children's literature has shifted from being an aesthetic tool to becoming a complex ideological field. Peter Hollindale highlights the complex nature of children's literature by pointing to different levels of visibility and consciousness (Baker, 2004). In this model, critics focus not only on the didactic aspects of children's literature but also on its deep cultural structure. Hollindale outlines "three distinct levels of visibility and consciousness". At the first level, "Explicit/Surface Ideology", the author consciously attempts to instill social, political, and moral beliefs in children (Helgesen & Helgesen, 2020). At the "Passive Ideology (Implicit Assumptions)" level, the author's values and attitudes seep into the text unconsciously. At the third level, "Underlying Climate of Belief (Captivity to Time and Place)," a large portion of the book is shaped by the society to which the author belongs (Hollindale, 1988). "Visibility" and "consciousness" in the texts point to a

latent adult authority. Perry Nodelman draws attention to ‘latent adult authority’ with the term ‘the hidden adult authority’ underlying children’s stories through his ‘shadow text’ argument. The main text implies the existence of the shadow text. This double narrative emerges in the structure of children’s literature as follows: a simple and understandable surface conceals a dense and complex structure. The shadow text symbolizes the adult author’s perspective. Children’s innocence is framed by adult experience (2008). Shadow text is strongly linked to colonialism in children’s literature. The relationship between the adult author and the child reader is colonial. By constructing the child as the “other,” the adult author positions the child as a being who must be tamed and civilized (Nodelman, n.d.). Children are constructed as “the other” through cultural assimilation tools and children’s literature. As children grow up with the fiction written for them by adults, they cannot escape colonialism (Didicher, 2008). The “hidden adult” positions the child as “the other” through narratives, thus the children are made to be tamed and civilized (Nodelman, n.d.). The adult author retains the power to shape the child as s/he sees fit.

The child’s powerlessness refers to Nodelman’s concept of the “colonized,” which denotes the child’s lack of ownership over their own literature. When disability is considered within the framework of social and cultural models of disability, the reality is that the disabled child is colonized by adults. Society attempts to conform the bodies of people with disabilities to the perception of “normal” by “correcting” them and strives to make these bodies “productive” and economically efficient. The dominant culture seeks to impose this perception of “normal” on them through literary works, thereby exerting cultural coercion. Viewed within this framework, the colonization of the disabled individual stands in direct contradiction to the truths advocated by the social and cultural models of disability. It is preferable for these individuals to be at the center of their own narratives, rather than being objectified in others’ stories and subjected to stereotypes, prejudice, and discrimination. Society must accept them unconditionally. However, generally, in children’s literature, disabled bodies are portrayed as flaws that must be overcome. The social model underlines that the obstacles lie in society’s perceptions, attitudes, and behaviors, which can be clearly observed in children’s literature. Applying this framework to children’s literature allows us to examine and reveal in depth its contribution to an inclusive consciousness, its impact on exclusionary norms, and the messages it conveys.

Intersecting Children’s Literature with the Sociocultural Model of Disability

A striking and complex connection is evident between children’s literature and sociocultural disability studies. Children who do not hide their thoughts and who openly express disgust or fear toward people with disabilities are precisely the subject of these literary texts. More specifically, it is possible to see clear traces of topics that draw attention to the social model of disability in texts of children’s literature. The sociocultural model of disability focuses on the social and cultural barriers faced by people with disabilities, such as devaluation, discrediting, segregation, and othering. Examining the experiences of characters with disabilities in children’s literature provides a suitable and illuminating opportunity for exploring this sociocultural domain. To uncover this relationship between children’s literature and sociocultural disability studies, requires a thorough understanding of the core tenets of disability studies too.

Disability first came to the forefront through an approach known as the medical model. The medical model focuses on the individual’s body, emphasizing a physical or factual deficiency. The cause of the problem lies in the individual’s body (Saunders, 2004a). This model conceptualizes disability as a tragedy residing in the individual’s mind or body. It argues that the diagnosis and resolution of disability should be addressed by medical authorities. The medical model, which treats disability as a problem to be cured, a tragedy to be overcome, or an individual deficit, has gradually given way to the social model, which focuses on the removal of societal barriers.

The social model emerged as a reaction to the “medical model,” which viewed disability as a physical deficiency and an individual tragedy. As a result of the struggles waged by disability rights activists, the social model took shape in the 1970s and was institutionalized by theorists such as Vic Finkelstein (1980) and Michael Oliver (1990). The three periods highlighted by Finkelstein define the framework of the social model. He notes that during the first period -the feudal era- people with disabilities did not emerge as a distinct group; during the second period, with industrialization, “able-bodied normality”- that is, the body capable of work- became the defining standard; and during the third period, he draws attention to the process by which individuals are excluded from society through the “abled gaze” (1980). “The “abled gaze” refers to the representation and construction of disability by the non-disabled society. It also entails the objectification of disabled people, describing a gaze that constructs narratives and images of disability that privilege the expectations of implied

non-disabled audiences, at the expense of disabled audiences and wider disabled society” (Hughes, 1999). While Finkelstein focuses on the social process of disablement, the sociologist Oliver draws attention to the fact that appropriate conditions for people with disabilities have not been created, stating the following: “It is not individual limitations of whatever kind, which are the cause of the problem, but society’s failure to provide appropriate services” (Ellis & Kent, 2011, p. 81). James I. Charlton draws attention to the fact that people with disabilities are marginalized and disempowered through the slogan “Nothing about us without us” (1998, p. 3). The proponents of the social model of disability strive to free themselves from the systematic oppression they face worldwide (Brzuzy, 1999). In the social model, the focus is on societal attitudes and the barriers to full participation in society.

Echoing Oliver’s criticism, James Charlton conceptualizes disability as a social category. He argues that disability is socially constructed, stating: “Most political activists would define disability as a condition imposed on individuals by society” (Charlton, 1998, p. 8). It is not disability that limits the individual; rather, it is society’s negative and exclusionary attitudes toward individuals. Analyzing disability as a medical or social phenomenon is important for critically examining the experience of disability. This approach brings to light hidden prejudices, ideological representations (Saunders, 2004a) and cultural portrayals. Culture gains importance alongside the social model in disability studies. Tom Shakespeare draws attention to the importance of “cultural values” and emphasizes that people with disabilities are objectified by cultural representations (1994, p. 287). Until the last century, people with disabilities were often portrayed in literary narratives as simplistic, pitiable, and passive figures, but today this conception has changed, and people with disabilities are now depicted as strong characters. The contribution of sociocultural disability studies to this shift in perception is an undeniable fact.

Synder and Mitchell argue that the cultural model is more comprehensive than the social model and highlight the “cultural model of disability.” The notion of disability refers solely to experiences of discrimination. The formulation of a cultural model allows us to theorize the political act of renaming that defines disability as a field of disability. The concept of disability must be stripped of its derogatory connotations, and disability identity should be a form of resistance and a foundation for cultural enrichment (Synder and Mitchell, 2006, p. 10). Starting from the premise of objectification of cultural portrayals, Andrzej Twardowski examines the sociocultural model of disability from various perspectives. In “Cultural Perception of Reality”, he argues that non-objective reality is perceived through cultural value and belief systems. In “Discourse-Based Meaning”, he maintains that disability is constructed through various linguistic discourses. In “Embodiment and Human Differentiation”, he argues that the disabled body materializes through social meanings to form a category of human beings. In “Epistemological Reversal”, while the traditional perspective focuses on how to “fix” a person with a disability, the sociocultural model examines why some bodies are considered “normal” and others “abnormal” (2022). In this way, society’s exclusionary norms are examined, and it is observed that disability is not merely a matter of social and individual barriers; it is a cultural identity that is part of a social structure.

The social exclusion of people with disabilities remains a recurring theme in children’s literature -as a phenomenon that exemplifies the social cultural model- in works where characters with disabilities do not serve as narrative prosthesis. The term “narrative prosthesis,” a key concept regarding the representation of disability, was developed by David T. Mitchell and Sharon L. Synder. This discourse draws attention to the dependence of disability in literature and emphasizes that disability is used as an opportunistic metaphor. Disabled characters in narratives represent individual and societal collapse or are used as crutches to reinforce the story’s narrative ultimately, often existing only to be cured, overcome their disability, or to inspire non-disabled characters (Mitchell and Snyder, 2003). In contemporary children’s novels, disability is no longer used to advance the plot or the main character’s development, but rather for the benefit of the character with a disability.

To demonstrate how theoretical concepts manifest in practice, several examples from contemporary children’s literature are provided to highlight how characters with disabilities go beyond “narrative prosthesis” and shed light on sociocultural barriers. This focus on disabled child characters is partly driven by the laws that prevent these children from receiving regular education (Saunders, 2024b). Baskin and Harris (1977; 1984), Robertson (1992), and Reiser and Mason (1990), who examined characters of children with disabilities, revealed that there are many stereotypes, prejudices, and biases against children with disabilities in society. To illustrate how these theoretical models manifest in contemporary children’s literature, works such as *Out of My*

Mind, Rain Reign, Fish in a Tree, The War That Saved My Life, Insignificant Events in the Life of a Cactus and *Song for a Whale* can be evaluated as significant examples where whose main characters -Melody, Rose, Ada, Aven and Ally- have disabilities. All the characters with disabilities in these novels attend regular schools, some of which offer inclusive education. *Out of My Mind, Rain Reign, Fish in a Tree, The War That Saved My Life*, and *Insignificant Events in the Life of a Cactus* highlight the challenges these children face by placing them in regular schools, thereby situating them squarely within a sociocultural context where barriers are not just physical but also deeply attitudinal. In Sharon Draper's *Out of My Mind* (2010), Melody -a child with cerebral palsy- transcends the trope of "narrative prosthesis" and stands as the novel's main character rather than a plot device. She begins as an inclusion student at a school attended by children with typical physical abilities. Perceived as mentally disabled because of her inability to speak, Melody is revealed to be smarter than her typical peers once she begins to speak using a speech-generating device. The astonishment of her peers and teachers, as well as the sociocultural barriers they impose on Melody, are worthy of examination from the perspective of disability studies. In Ann M. Martin's novel *Rain Reign* (2014), Rose, who has been diagnosed with Asperger's syndrome, is the protagonist of her own story. Rose frequently faces her father's indifference, her teachers' inability to understand her, and her peers' exclusionary behavior. When Rainy -a gift from her father- runs away from home, Rose searches every street and house in town to find it, struggling against sociocultural barriers along the way. The young reader confronts the social prejudices and reactions that come to light and develops empathy for the novel's protagonist. In Lynda Mullaly Hunt's children's novel *Fish in a Tree* (2015), Ally, who has dyslexia, is the protagonist of her own story. Her learning disability highlights the sociocultural barriers of society and the education system. The fact that Ally overcomes this obstacle thanks to her experienced teacher underscores the importance of the social model. In Kimberly Brubaker Bradley's *The War That Saved My Life* (2015), Ada, who has a clubfoot, does not function as a narrative prosthesis. Her mother confines her to the house because of her disability and labels her as mentally disabled. The mother does so due to social prejudice and discriminatory attitudes, that is, sociocultural barriers. While children are being evacuated during World War II, Ada escapes being confined at home but encounters sociocultural barriers. In Dusti Bowling's *Insignificant Events in the Life of a Cactus* (2017), Aven -who was born without arms- transcends the role of a narrative prosthesis to become the main character. Learning that she was adopted, Aven questions whether her physical disability was the reason. Readers frequently encounter the sociocultural challenges faced by Aven, who eats, writes, and performs many other tasks using her feet. In Lynne Kelly's novel *Song for a Whale* (2019), Iris, who is deaf from birth, is not positioned as a "narrative prosthesis." Like Ally, Iris attends a school for typically developing children and encounters sociocultural barriers there. Unable to communicate verbally with her peers, Iris strives to connect with a blue whale that is as lonely as she is. The character's effort to overcome the bond she cannot form with people through her interest in a whale allows the novel's themes of loneliness and othering to take shape around the metaphor of a fish. In all novels that embody the characteristics of children's literature, the protagonist with a disability narrates their own story, struggles, and experiences from their own perspective. The novels have a significant impact on revealing the potential of children's literature from the perspective of sociocultural disability studies. The books show, collectively, the struggle against prejudice and exclusion faced by disabled characters. Authors such as Draper, Martin, Hunt, Bradley, Bowling, and Kelly shed light on the barriers to the full participation of disabled individuals in society by placing their disabled characters in regular schools. By emphasizing external barriers in these novels, they challenge the medical model perspective. However, the internal conflicts these characters experience throughout their struggles reveal that disability is not merely a social construct rather, these experiences demonstrate that disability is also a personal experience shaped by psychological and biological factors.

Even though the social model draws attention to structural and societal impediments, it has drawbacks when considered in a purely structural vacuum. Given this intricacy, scholars have increasingly acknowledged that disability is a multifaceted sociocultural experience, both "the medical and social models" fall short in acknowledging this complex nature (Babik & Gardner, 2021, para. 4). When these two approaches are combined, disability is viewed as a psychosocial model shaped by biological, psychological, and social factors (Thomas, 2004; Shakespeare, 2006; Engel, 1980). The World Health Organization also highlights this tripartite relationship and defines disability as follows: "The outcome or result of a complex relationship between an individual's health condition and personal factors, and of the external factors that represent the circumstances in which the individual lives" (Peterson, 2005, p. 106). The extent to which a physical impairment results in disability depends not only on the impairment itself but also on the individual's ability to participate in social

life (Hall & Hill, 1996). The greatest barriers to the participation of people with disabilities in society are social and cultural barriers, rather than their physical limitations.

Conclusion

Studies on sociocultural disability critique the systematic discrimination faced by people with disabilities through questioning the norms, prejudices, and stereotypes that society considers “normal.” In children’s literature -particularly in novels that address themes of disability- it is possible to observe negative attitudes and judgments. The cause of the discriminatory attitudes faced is not physical disability itself, but rather society’s stigmatizing attitudes, labeling behaviors, and discriminatory language. The disrespected and devalued position of the disabled character as perceived by society is clearly depicted. In this context, children’s novels serve as an important tool for revealing the meanings associated with disability, the stigmas attached to it, and the marginalized status of people with disabilities. The study reveals that children’s literature offers an excellent opportunity to analyze sociocultural barriers.

The social and cultural models concern societal norms and practices related to disability. According to the social model, disability does not stem from a physical impairment but rather from social prejudice and discriminatory attitudes. An individual born with a disability is subsequently rendered disabled (Metzler, 2006). The challenges and exclusions faced by people with disabilities in society force them to confront barriers. They are excluded from social activities without consideration of their physical disabilities (Oliver, 1996). As Jonas-Sébastien Beaudry cites, “This exclusion is the real problem; it is caused by a social failure to make proper inclusivist arrangements rather than by individual biological dysfunctions” (2016, p. 210). The social model describes disability as a circumstance to which the individual is subjected. The cultural model of disability highlighted by Snyder and Mitchell is more comprehensive than the social model. While the social concept of disability refers solely to discriminatory encounters, the cultural concept theorizes the field of disability as a political re-envisioning (2006). Therefore, disability is not only related to social and individual barriers; it is also a cultural identity that is part of a social structure. Disability is an arbitrary condition imposed on individuals whom society does not accept as “normal” (Couser, 2015). Social and cultural biases create barriers that prevent people with disabilities from fully participating in society. It is observed in the study that children’s literature plays a leading role in reflecting the social and cultural barriers faced by characters with disabilities.

The central argument of the study is that individuals with disabilities in children’s literature should not be viewed merely as having a medical deficiency; rather, the focus is on their success in highlighting the social challenges they face. The study offers a systematic methodological framework for the criticism of children’s literature within the context of sociocultural models of disability; within this framework, works can be analyzed in terms of character, dialogue, and plot future studies. *Out of My Mind*, *Rain Reign*, *Fish in a Tree*, *The War That Saved My Life*, *Insignificant Events in the Life of a Cactus* and *Song for a Whale* as examples demonstrate the applicability of the proposed methodology. The children with disabilities at the center of the narrative move beyond what Mitchell and Snyder (2003) term a “narrative prosthesis,” thereby escaping the role of being used merely as a “crutch.” A significant finding resulting from the application of this methodological framework is the ability to link Hollindale’s concept of “visibility and consciousness” (1988) and Nodelman’s “shadow text” theory to sociocultural factors (2008). Children’s literature reinforces adults’ colonial position over children by conveying society’s value judgments -whether consciously or unconsciously- and thereby aligning with adults’ perceptions of society. However, rather than providing a detailed analysis of the novels, this study offers a theoretical foundation and a methodological guide.

The findings of this study offer noteworthy insights regarding the educational and social functions of children’s literature. Parents and teachers can use children’s literature texts from a sociocultural perspective to raise children’s awareness about disability. As young readers encounter sociocultural barriers in these texts, they become aware of these challenges and learn not to react in similar ways. Readers who develop a sense of empathy question societal norms and sociocultural obstacles by identifying with disabled characters. For this reason, sociocultural disability studies should be incorporated into children’s literature in educational programs; teacher candidates must possess the ability to analyze works from this perspective. By fostering an empathetic and inclusive reading culture in classrooms, children can be encouraged to question social prejudices and learn to respect differences from an early age. Such in-class practices and reading activities lay the groundwork for building a more equitable and inclusive society.

It is recommended that authors write stories that center on child characters, in which characters with disabilities are portrayed as acting in their own best interests rather than for the benefit of others. These child characters with disabilities should be portrayed as strong, independent individuals who possess practical skills in academic, social, artistic, and emotional domains. The daily achievements, life struggles, and social interactions of characters with disabilities should be portrayed realistically. In the narratives, these individuals should not be depicted as striving to overcome their disabilities; rather, their disabilities should be accepted as a natural part of who they are. Publishers should also support authors, encourage the creation of such works, and not create obstacles during the publication process.

This study presents a theoretical framework regarding the connection between children's literature and research on sociocultural disability and offers various opportunities for future research. Scholars can comparatively investigate children's literature written in different periods and cultures in further analyses; in this way, they explicitly address social prejudices, as well as cultural and historical differences and similarities. Comparatively analyzing texts that focus on different types of disabilities (physical, intellectual, sensory, chronic illness) offers insight into how these texts are received and represented by society. By incorporating empirical research into these studies, scholars can measure changes in young readers' reactions and attitudes toward disability after they read narratives in which characters with disabilities are positioned as protagonists. In this way, researchers can study the impact of children's literature on the development of empathy and inclusivity. Furthermore, by conducting research on children's narratives written by authors with disabilities, it is possible to investigate how the author's personal experience of disability is reflected in the text and to explore the importance of self-representation. In addition, researchers can assess how social media, digital environments, and evolving technological tools influence the experiences of characters with disabilities. The empowerment of people with disabilities and their ability to make their voices heard through online communities underscore the growing importance of literary works addressing the theme of disability in the digital age. In this context, this article recommends that future studies also focus on the issue of representation on digital platforms.

www.turkishstudies.net/language

Turkish Studies - Language and Literature

eISSN: 2667-5641

ANKARA SCIENCE
UNIVERSITY

Çocuk Edebiyatında Sosyokültürel Engellilik Çalışmalarının İzini Sürmek ve Aralarında Köprü Kurmak

Giriş

Çağdaş çocuk romanlarında sıklıkla işlenen engellilik teması, bu romanların sosyokültürel bir bakış açısıyla analiz edilmesine olanak tanır. Bunun nedeni, engelli bireylerin yaşantılarını yetişkin edebiyatından farklı bir şekilde betimleyen çocuk romanlarının, engelli bireylerin deneyimlerini açık bir şekilde yansıttığıdır. Çocuk edebiyatının bazen çocukları ahlaki açıdan eğitmek için kullanıldığı göz önüne alındığında, engelli çocukların karşılaştığı zorluklar bu anlatılarda ayrıntılı bir şekilde tasvir edilmektedir. Çocuklar toplumun değerlerini içselleştirip bunları engelli akranlarına karşı tutum ve davranışlarına yansıttıkları için, çocuk metninin hem dışlayıcı hem de kapsayıcı anlatı unsurları içermesi bu süreçte belirleyici bir role sahiptir. Bu makale, çocuklara kültürel değerlerin aktarılmasında önemli bir rol oynayan çocuk edebiyatını tanımlamakta, bu edebiyatın kendine özgü özelliklerini incelemekte ve sosyokültürel engellilik çalışmaları alanıyla olan hayati bağlantısını ortaya koymaktadır.

Edebiyat, bir ayna gibi toplumun değerlerini yansıtırken, aynı zamanda sorunlarını ve zorluklarını da gün ışığına çıkarır. Barbara Holland Baskin ve Karen H. Harris'in belirttiği gibi, "Kurgu, bizim inancımıza göre, çağdaş algı ve değerlerin tam olarak ifade edilebilmesi için en geniş hareket alanını sağlayan edebi türdür" (1977, s. ix). Bu anlamda çocuk edebiyatı, genellikle çocuk karakterlerinin filtrelenmemiş bakış açısı aracılığıyla, kasıtsız ve bilinçsiz bir şekilde değer yargılarını ortaya koyar. "Çocuk edebiyatı, popüler kültür, çocukların dünyaları, tabakalaşma ve sosyalleşme konusunda değerli içgörüler sağlar" (McCabe vd., 2011, s. 198). Kitaplar genellikle, yazıldıkları toplumların değerlerini, inançlarını, normlarını ve yapılarını yansıtan kültürel aynalar olarak görülür (McCabe vd., 2011). Çocuk romanları, genç okuyucuların yaygın toplumsal tutum, inanç, değer ve kültürel uygulamalarla ilk kez karşılaştıkları ve bunları içselleştirdikleri önemli ortamlar olarak işlev görür. Genel olarak en basit edebi türlerden biri olarak kabul edilse de çocuk edebiyatı yeni bakış açılarını şekillendiren ve toplumsal normları pekiştirebilen ya da sorgulayabilen güçlü dinamiklere sahiptir (Mathew, t. y., s. 1). Bu edebiyat, toplumda yaygın olan algıları, önyargıları ve stereotipleri yansıtır.

Çocuk edebiyatı, çocukları beklenmedik ve tipik olgulara maruz bırakır. "Birçok çocuk için edebiyat, engellilikle ilgili deneyimlerle ilk ve en etkili temas noktasıdır; [Edebiyat] çocukların yorumlama çerçevelerini, fiziksel çevrelerinde engelli kişilerle karşılaşmadan çok önce şekillendirir" (Hoffman, 2011, s. 1). Çocukların zihinleri, engelli ve engelsiz bedenlerin bu edebi temsilleri aracılığıyla "normal" ve "anormal" olanla ilgili algılar öğrenir. "Engellilik çalışmaları, bizzat yaşanan deneyimler ve savunuculukla iç içe geçmiş dinamik bir araştırma alanıdır; ancak, yeterince temsil edilmeyen grupları ön plana çıkarmayı amaçlayan tartışmalarda bile sıklıkla göz ardı edilir" (Lancrenon, 2021, s. 9). Edebiyat, çocuklara sosyal değerleri öğretir; onlara neyin değerli ve değersiz, neyin normal ve anormal, neyin sapkın ve sapkın olmayan olduğuna dair kavramları aşılır. Gerçek hayatta engelli bireylerle karşılaştıklarında, çocuklar genellikle düşüncelerini ve davranışlarını gizleyemezler; bunun yerine, toplumun "normal" algısını bu bireylere yansıtır. Çocuk karakterlerini merkeze alan ve genellikle onların bakış açısıyla yazılan çocuk edebiyatı, sosyokültürel engellilik çalışmaları bağlamında özellikle zengin bir fırsatı sunar. Kathy Saunders, engellilik çalışmalarını çocuk edebiyatı eleştirisine entegre etmenin metinlerdeki gizli ideolojik önyargıları ortaya çıkaracağını ve dil ile anlatı yapısının stereotipleri nasıl sürdürebileceğini ya da yıkabileceğini ortaya koyacağını vurgular (2004a). Çocuk edebiyatı eserlerini bu bakış açısıyla yorumlamak, toplumun gizli algılarını ortaya çıkarır ve çocukların engellilikle karşılaştıklarında verecekleri tepkileri şekillendirir.

Engelli karakterlerin yer aldığı ve çocuğun hikâyesinin merkezinde bulunduğu çocuk romanları, engelliliğin sosyokültürel etkilerine, nasıl toplumsal olarak kurgulandığına, damgalandığına ve yönetildiğine ışık tutar. Önceki çalışmalar çocuk edebiyatının bu özel yönünü derinlemesine ele almadığından, bu makalede söz konusu argüman ortaya atılmakta ve savunulmaktadır. Bu konunun seçilme nedeni, engellilik çalışmalarının son zamanlarda popüler ve kültürel açıdan önemli bir araştırma alanı olmasıdır. Özellikle çağdaş dönemde engelli çocukları merkeze alan romanlar yazılmış olduğu göz önüne alındığında, bunları sosyokültürel bir perspektiften incelemek güncel ve gerekli bir yöntemdir; dolayısıyla bu konu seçilmiş ve arkasındaki nedenler araştırılmıştır. Bu makale, çocuk edebiyatını ayrıntılı olarak inceleyecek, kapsamlı bir tanım sunacak ve sosyokültürel engellilik araştırmalarıyla olan temel ilişkisini tartışacaktır. Bu çalışma, sosyokültürel engellilik çalışmaları perspektifinden çocuk edebiyatını analiz etmek için bir metodoloji sunmak üzere teorik ve kavramsal bir çerçeve kullanmaktadır. Bu makale, belirli edebi eserleri vaka çalışmaları olarak ele almak yerine, çocuk edebiyatına uygulanabilecek nitel bir yorumlayıcı çerçeve sunmaktadır. Engelliliğe yönelik sosyokültürel yaklaşım, bu çerçeveyi çocuk edebiyatı kanonuna uygulamak için pratik bir fırsat sunarak edebiyat eleştirisine katkıda bulunmaktadır. Bu bağlamda, çocuk edebiyatı eserlerini ayrıntılı olarak inceleyerek ve engelli bireylere yönelik anormal algıyı vurgulayarak, bu çalışma ayrımcı tutumlara ışık tutmaktadır. Bu çalışma romanları vaka çalışmaları yoluyla analiz etmediğinden, belirli kavramsal ve metodolojik sınırlamaları bulunmaktadır. Ayrıca, genç okur kitlesi üzerindeki etkilerinin ampirik veriler kullanılarak incelenmemiş olması da bir başka sınırlamayı oluşturmaktadır. Çocuk edebiyatı metinlerini sosyokültürel bir bakış açısıyla analiz etmek, çocukların dünya görüşünün şekillenmesine yardımcı olur ve genç okuyucular arasında kendi topluluklarındaki engelli kişilere karşı eleştirel bir empati geliştirilmesini sağlar. Bu çalışma, çocukları erken yaşlardan itibaren engelli kişilere yönelik algıları, tutumları ve davranışları konusunda farkındalık geliştirmeye ve okuma sevgisini aşılama teşvik etmektedir. Edebiyat eleştirmenlerini, müfredat tasarımcılarını ve eğitimcileri toplumsal önyargılara karşı daha duyarlı ve bilinçli olmaya çağırır. Engellilik konusunda farkındalık yaratarak, bu çalışma çocuk edebiyatı ile engellilik çalışmaları arasında hayati bir köprü görevi görmektedir.

Çocuk Edebiyatının Tanımlanması ve Nitelendirilmesi

Genç okuyucular için yazılmış metinler antik çağlardan beri varlığını sürdürmektedir. Matthew Grenby, Orta Çağ ve Rönesans dönemlerinde yetişkinler için yazılmış “metinlerin varlığına” dikkat çeker ve bu el yazmalarının çocuk edebiyatı olarak kabul edilip edilemeyeceğini sorgular (2008, s. 1). Eleştirmen Peter Hunt’a göre bu eserler çocuk edebiyatı olarak sınıflandırılmaz. Hunt, çocuk edebiyatını şu şekilde tanımlamaktadır: “açıkça çocuk olduğu anlaşılan çocuklar için, modern çocukluk kavramının açıkça fark edilebildiği bir şekilde yazılmış...” yazınsal kapsamdır (2005, s. 4). “Akademik bir disiplin” olarak çocuk edebiyatı, bir metinler bütünü, uluslararası bir endüstri, kültürel bir olgu ve eğitimsel ve toplumsal bir araçtır (Hunt, 2004, s. xix). Literatürde çeşitli şekillerde önerilen çocuk edebiyatı tanımları şu şekilde sıralanabilir: “Çocuklara yönelik, onların büyüme ve gelişimlerinin yanı sıra hayal güçleri, duyguları, düşünceleri ve duyarlılıklarına da hitap ederek eğlenmelerine katkıda bulunmayı amaçlayan bir edebiyat türüdür” (Şirin, 2000, s. 9). Şahin Şimşek ve Funda Bulut, çocuk merkezlik ilkesini vurgulayarak çocuk edebiyatını şu şekilde tanımlamaktadır:

Çocuk edebiyatı hedef kitlesi olan çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarını karşılamak maksadı güden; çocuğa görelilik ilkesini merkeze alan, çocuksu duyarlılığı ve heyecanı yakalamaya çalışarak çocuk muhayyilesini zenginleştiren çocuğun estetik duygusunu, tabiata bakışını geliştirirken ona iyiyi ve güzeli de duyumsatabilen bir edebiyattır (2022, s. viii).

Sedat Sever ise çocuk edebiyatını tanımlarken çocukların dünyaları üzerindeki olumlu etkisini şu sözlerle vurgular: “Çocukluk...evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren beğeni düzeyini yükselten ürünlerin adıdır” (2002, s.9). Çocuk edebiyatı, “çocukların gelişimsel ve bilişsel düzeylerine” uygun tüm yüksek kaliteli metinleri kapsar (Sınar, 2006, s. 175). Bu edebiyat, basılı kültürün ayrı bir parçasıdır. Shakespeare’den kutsal metinler, resimli kitaplardan bilgisayar oyunlarına ve şirden reklamlara kadar uzanan çok çeşitli materyalleri kapsar. Masallar, “halk hikâyeleri”, macera hikâyeleri, “tarihi romanlar”, çizgi romanlar ve tiyatro oyunları, hepsi çocuk edebiyatı eserleridir (Grenby, 2008, s. 1). Aynı tanım, romanlar, efsaneler, destanlar, tekerlemeler, bilmece, makaleler, diyaloglar, denemeler, seyahatnameler, biyografiler ve anılar için de geçerlidir. Çocuğun bilişsel düzeyine hitap eden ve sanatsal metaforlar kullanan çocuk metinlerinde

basitlik, doğallık ve yazarın samimiyetine öncelik verilmeli; eserler çocuğun bakış açısıyla yazılmalı ve yapay karakterleştirmelerden kaçınılmalıdır. Çocukluktan ilham alan bu edebiyatta basitlik ve doğallık hakimdir.

Yazar, biçim ve içerik arasında bir uyum sağlayabilirse, estetik açıdan sadelik ve doğallığa ulaşabilir. Eğitici, öğretici ve bilgilendirici nitelikteki bir eserin edebi metin olarak nitelendirilebilmesi için, mecazlar ve benzetmeler içermesi gerekir. Eserlerdeki sadelik ve doğallık, mecazların çocukların anlayabileceği bir şekilde kullanılmasını gerektirir. Açıklık, düşüncenin sadeliğini sağladığından, edebi eserler çocukların kullandığı sade ve doğal dili benimsemelidir. Öte yandan “doğallık”, yazarın samimiyetiyle yansıtılır” (Şirin, 2019, s. 43). Samimiyetsiz, yapay karakterlerin çocuk edebiyatında yeri yoktur. Çocukluk “doğal” bir şekilde tasvir edilmelidir (Taşdelen, 2005, s. 6) ve yazar çocukluğu hissetmelidir. Edebi metinler bir çocuğun bakış açısıyla yazılmalı ve bu metinlerde sadelik ve doğallık yansıtılmalıdır.

Bir çocuğun zihinsel ve duygusal gelişimi, fiziksel gelişimi kadar özen gerektirir. Edebiyatın büyüdü dünyasına dalmak, kendine özgü bir dünya görüşü geliştirir ve aynı zamanda hem algısal keskinliğini hem de bilişsel kapasitesini artırır. Aileler, çocuklarını edebiyatla tanıştırmalı ve edebi güzelliğe aşina olmalarını sağlamalıdır. Okul öncesi yıllarda dil gelişimi hızlı bir şekilde gerçekleştiğinden, bu dönemde çocuğun estetik duyarlılığını beslemek, ana dilini edinmesini kolaylaştırır. Ev ortamının yanı sıra, gelişim psikolojisi, edebiyatın bir çocuğun zihni üzerinde en büyük etkisini nasıl ve ne zaman yarattığını anlamak için bir çerçeve sunar. Çocuk gelişiminde, özellikle 4 ile 9 yaş arasındaki çocuklar “somut işlemler” aşamasındadır. Bu dönemde, çocuklarda başkalarıyla özdeşleşme yeteneği öne çıkar. Çocuklar ister okuyarak ister dinleyerek olsun, edebi metinlerdeki karakterlerle özdeşleşirler. Bu süreçte çocuklar, bir yandan farklı karakterlerle tanışırken diğer yandan çeşitli kurgusal dünyaları keşfederler. Altı yaş dolaylarında, edebi metinler aracılığıyla bu hayali evrenlere maruz kaldıkça çocukların hayal gücü hızla gelişim gösterir (Dursunoğlu, 2011, s. 33). Duyduklarını ve okuduklarını anlatma becerisi geliştirirler. Çocuklar okula başladıklarında -6 ile 12 yaşları arasında- benmerkezci tutumlarından uzaklaşır ve olayları farklı bakış açılarından değerlendirmeye başlarlar. Empati duyguları geliştikçe, başkalarının duygularını hissetmeye ve düşüncelerini anlamaya başlarlar (Şimşek, 2012, s. 34). Edebiyat çocuğun zekasını, problem çözme becerilerini, “muhakeme yeteneğini”, mantıksal düşünme becerisini ve beyin aktivitesini geliştirdiğinden çocuğun zihinsel gelişimini hızlandırır. Edebiyattaki semboller, “çocukların somut düşünceden soyut düşünceye” geçişine yardımcı olur (Celepoğlu, 2011, s. 30). Edebiyat, çocukların okurken zihinlerinde canlandırdıklarına dayalı olarak somut düşünceden soyut düşünceye geçiş sürecini hızlandıran karakterler sunar ve bunlarla özdeşleşmeyi teşvik ederek çocukların empati duygusunu geliştirir.

Çocuklar, estetik olan ya da güzel olan şeylere doğuştan bir ilgi duyarlar; bu nedenle edebiyat, çocuklar için bir gerekliliktir. Güzel bir şarkı, bir oyuncak, bir kuş ya da bir çiçek onlarda merak uyandırabilir. Edebiyat, güzelliğe olan bu ilgiyi harekete geçirir. Edebi metinler, sesleri, ritimleri, kelimeleri ve anlamlarıyla çocuğun dikkatini çeker. Çocuğa duygusal olarak hitap eden edebiyat, onun için bir gerekliliktir. Çocuklar dili doğru, etkili ve güzel bir şekilde kullanmak isterler. Edebi eserler, “dilini doğru, etkili ve güzel bir şekilde kullandığı” yerlerdir (Şimşek, 2012, s. 41). Çocuk kitapları, çocuğun hayal gücünü zenginleştirir ve hayatın güzelliğini deneyimlemesine yardımcı olur. Çocuk edebiyatı okuyan çocuklar, insanları sevmeyi, başkalarına değer vermeyi, saygı göstermeyi ve onlarla etkili bir şekilde iletişim kurmayı öğrenirler. Evde öğrenilen değerlere, okulda öğretmenler ve sınıf arkadaşlarıyla olan etkileşimler yoluyla yeni değerler eklenir. Edebiyat, bu dönemde çocuklara yeni değerler aşılar (Dursunoğlu, 2011, s. 33). Çocukların her zaman edebiyata ihtiyacı vardır; çünkü edebiyat, çocuğun zekasını, problem çözme becerilerini, muhakeme yeteneğini ve hayal gücünü geliştirir; bu nedenle çocuklar için vazgeçilmezdir.

Çocuk edebiyatı, estetik bir araç olmaktan çıkıp karmaşık bir ideolojik alana dönüşmüştür. Peter Hollindale, farklı görünürlük ve bilinç düzeylerine işaret ederek çocuk edebiyatının karmaşık doğasını vurgulamaktadır (Baker, 2004). Bu modelde eleştirmenler, çocuk edebiyatının yalnızca didaktik yönlerine değil, aynı zamanda derin kültürel yapısına da odaklanmaktadır. Hollindale, “üç farklı görünürlük ve bilinç düzeyi”ni özetlemektedir. İlk düzey olan “Açık/Yüzeysel İdeoloji”de yazar, çocuklara sosyal, siyasi ve ahlaki inançları bilinçli olarak aşılamaya çalışır (Helgesen & Helgesen, 2020). “Pasif İdeoloji (Örtük Varsayımlar)” düzeyinde ise yazarın değerleri ve tutumları bilinçsizce metne sızar. Üçüncü düzey olan “Altta Yatan İnanç Ortamı (Zaman ve Mekâna Bağlılık)” düzeyinde ise kitabın büyük bir kısmı, yazarın ait olduğu toplum tarafından şekillenir (Hollindale, 1988). Metinlerdeki “görünürlük” ve “bilinç”, gizli bir yetişkin otoritesine işaret eder. Perry Nodelman, “gölge metin” argümanı aracılığıyla çocuk hikâyelerinin altında yatan “gizli yetişkin otoritesi” terimiyle örtük yetişkin denetimine dikkat çeker. Ana metin, gölge metnin varlığını ima

ederek bu ikili anlatı, çocuk edebiyatının yapısında şu şekilde ortaya çıkar: basit ve anlaşılır bir yüzey, yoğun ve karmaşık bir yapıyı gizler. Gölge metin, yetişkin yazarın bakış açısını simgeleyerek çocukların masumiyeti, yetişkinlerin deneyimleri tarafından şekillenir (2008). Çocuk edebiyatında “gölge metin”, sömürgecilikle güçlü bir şekilde bağlantılıdır. Yetişkin yazar ile çocuk okuyucu arasındaki ilişki sömürgeci niteliktedir. Yetişkin yazar, çocuğu “öteki” olarak kurgulayarak onu evcilleştirilmesi ve medenileştirilmesi gereken bir varlık olarak konumlandırır (Nodelman, t.y.). Çocuklar, kültürel asimilasyon araçları ve çocuk edebiyatı aracılığıyla “öteki” olarak kurgulanır. Bu genç kitle, yetişkinler tarafından kendileri için yazılan kurgu eserlerle büyüdükçe, sömürgeciliğe kaçamazlar (Didicher, 2008). “Gizli yetişkin”, anlatılar aracılığıyla çocuğu “öteki” olarak konumlandırır; böylece çocuklar evcilleştirilip medenileştirilmeye zorlanır (Nodelman, t.y.). Yetişkin yazar, çocuğu kendi uygun gördüğü şekilde şekillendirme gücünü elinde tutar.

Çocuğun marjinalleştirilmiş konumu, Nodelman’ın “sömürgeleştirilmiş” kavramına atıfta bulunur; bu yaklaşım, çocuğun kendi edebiyatı üzerinde sahiplik hakkının bulunmadığını ifade eder. Engellilik, engelliliğin sosyal ve kültürel modelleri çerçevesinde ele alındığında, engelli çocuğun yetişkinler tarafından sömürgeleştirildiği görünür kılınmaktadır. Toplum, engelli bireylerin bedenlerini “düzeltmek” suretiyle “normal” algısına uydurmaya çalışır ve bu bedenleri “üretken” ve ekonomik açıdan verimli hale getirmeye gayret eder. Egemen kültür, edebî eserler aracılığıyla “normal” algısını onlara dayatmaya çalışır ve böylece kültürel bir dayatma gerçekleştirir. Bu çerçevede içinde değerlendirildiğinde, engelli bireyin sömürgeleştirilmesi, engelliliğin sosyal ve kültürel modellerinin savunduğu gerçeklerle doğrudan çelişmektedir. Bu bireylerin, başkalarının hikâyelerinde nesneleştirilip stereotiplere, önyargılara ve ayrımcılığa maruz kalmak yerine, kendi anlatılarının merkezinde yer almaları tercih edilir. Toplum, onları koşulsuz olarak kabul etmelidir. Bununla birlikte, genel olarak çocuk edebiyatında engelli bedenler, aşılması gereken kusurlar olarak tasvir edilmektedir. Sosyal model, engellerin toplumun algılarında, tutumlarında ve davranışlarında saklı olduğunu vurgular; bu durum çocuk edebiyatında açıkça gözlemlenebilir. Bu çerçeveyi çocuk edebiyatına uygulamak, onun kapsayıcı bir bilince katkısını, dışlayıcı normlar üzerindeki etkisini ve ilettiği mesajları derinlemesine incelememize ve ortaya çıkarmamıza olanak tanır.

Çocuk Edebiyatı ile Engelliliğin Sosyokültürel Modelinin Kesişimi

Çocuk edebiyatı ile sosyokültürel engellilik çalışmaları arasında çarpıcı ve karmaşık bir bağlantı olduğu açıktır. Düşüncelerini saklamayan, engelli kişilere karşı açıkça tiksinti veya korku duyan çocuklar, bu edebî metinlerin tam da konusudur. Daha spesifik olarak, çocuk edebiyatı metinlerinde engelliliğin sosyal modeline dikkat çeken konuların net izlerini görmek mümkündür. Engelliliğin sosyokültürel modeli, engelli bireylerin karşılaştığı değersizleştirme, itibarını sarsma, ayrımcılık ve ötekileştirme gibi sosyal ve kültürel engellere odaklanır. Çocuk edebiyatındaki engelli karakterlerin deneyimlerini incelemek, bu sosyokültürel alanı keşfetmek için uygun ve aydınlatıcı bir fırsat sunar. Çocuk edebiyatı ile sosyokültürel engellilik çalışmaları arasındaki bu ilişkiyi ortaya çıkarmak, engellilik çalışmalarının temel ilkelerinin de derinlemesine anlaşılmasını gerektirir.

Engellilik konusu ilk olarak “tıbbi model” olarak bilinen bir yaklaşım aracılığıyla gündeme gelmiştir. Tıbbi model, bireyin bedenine odaklanarak fiziksel ya da somut bir eksikliği vurgular. Sorunun temelini, bireyin bedeninden kaynaklandığını iddia eder (Saunders, 2004a). Bu model, engelliliği bireyin zihninde ya da bedeninde yer alan bir trajedi olarak kavramsallaştırır. Engelliliğin teşhisi ve çözümünün tıbbi otoriteler tarafından ele alınması gerektiğini savunur. Engelliliği tedavi edilmesi gereken bir sorun, üstesinden gelinmesi gereken bir trajedi veya bireysel bir eksiklik olarak ele alan tıbbi model, yavaş yavaş toplumsal engellerin ortadan kaldırılmasına odaklanan sosyal modele yerini bırakmıştır.

Sosyal model, engelliliği fiziksel bir eksiklik ve bireysel bir trajedi olarak gören “tıbbi modele” bir tepki olarak ortaya çıktı. Engelli hakları aktivistlerinin yürüttüğü mücadelelerin sonucunda, sosyal model 1970’lerde şekillendi ve Vic Finkelstein (1980) ve Michael Oliver (1990) gibi teorisyenler tarafından kurumsallaştırıldı. Finkelstein’in vurguladığı üç dönem, sosyal modelin çerçevesini tanımlamaktadır. Finkelstein, ilk dönem olan feodal çağda engelli bireylerin ayrı bir grup olarak ortaya çıkmadığını; ikinci dönemde, sanayileşmeyle birlikte “sağlıklı beden normu”nun -yani çalışmaya muktedir beden- belirleyici standart haline geldiğini; üçüncü dönemde ise bireylerin “sağlıklı bakış” yoluyla toplumdan dışlanma sürecine dikkat çeker (1980). “Engelsiz bakış”, engelli olmayan toplum tarafından engelliliğin temsil edilmesini ve kurgulanmasını ifade eder. Bu kavram aynı zamanda engelli kişilerin nesneleştirilmesini de içerir; engelli izleyicilerin ve daha geniş engelli toplumun aleyhine, zımni olarak engelli olmayan izleyicilerin beklentilerini ön plana çıkaran engellilik anlatılarını ve imgelerini kurgulayan bir bakış açısını tanımlar” (Hughes, 1999).

Finkelstein, engelliliğin sosyal sürecine odaklanırken, sosyolog Oliver ise engelli bireyler için uygun koşulların yaratılmamış olduğuna şu sözlerle dikkat çeker: “Sorunun nedeni, her ne türde olursa olsun bireysel sınırlamalar değil, toplumun uygun hizmetleri sunmadaki başarısızlığıdır” (Ellis & Kent, 2011, s. 81). James I. Charlton ise “Biz olmadan bizimle ilgili hiçbir şey” sloganıyla engelli kişilerin marjinalleştirildiğine ve güçsüzleştirildiğine dikkat çekmektedir (1998, s. 3). Engelliliğin sosyal modelinin savunucuları dünya çapında maruz kaldıkları sistematik baskıdan kurtulmak için çaba göstermektedirler (Brzuzy, 1999). Sosyal modelde odak noktası, toplumsal tutumlar ve topluma tam katılımın önündeki engellerdir.

Oliver’ın eleştirisini yineleyen James Charlton, engelliliği bir toplumsal kategori olarak kavramsallaştırır. Charlton, engelliliğin toplumsal olarak inşa edildiğini şu şekilde belirtir: “Çoğu siyasi aktivist, engelliliği toplumun bireylere dayattığı bir durum olarak tanımlar” (Charlton, 1998, s. 8). Bireyi sınırlayan engellilik değil; aksine, toplumun bireylere karşı sergilediği olumsuz ve dışlayıcı tutumlardır. Engelliliği tıbbi veya toplumsal bir olgu olarak analiz etmek, engellilik deneyimini eleştirel bir bakış açısıyla incelemek açısından önemlidir. Bu yaklaşım, gizli önyargıları, ideolojik temsilleri (Saunders, 2004a) ve kültürel tasvirleri gün ışığına çıkarır. Engellilik çalışmalarında kültür, toplumsal modelin yanı sıra önem kazanır. Tom Shakespeare, “kültürel değerlerin” önemine dikkat çeker ve engelli bireylerin kültürel temsiller tarafından nesneleştirildiğini vurgular (1994, s. 287). Son yüzyıla kadar genellikle engelli bireyler, edebi eserlerde sıklıkla basitleştirilmiş, acınası ve pasif bir şekilde tasvir edilirdi ama günümüzde bunun değiştiği, engelli bireylerin güçlü karakterler olarak inşa edildiği görülmektedir. Bu algının değişmesinde sosyokültürel engellilik çalışmalarının katkısı ise yadsınamaz bir gerçektir. Synder ve Mitchell, kültürel modelin sosyal modelden daha kapsamlı olduğunu savunur ve “engelliliğin kültürel modeli”ni öne çıkarır. Engellilik kavramı, yalnızca ayrımcılık deneyimlerine atıfta bulunur. Kültürel modelin formülasyonu, engelliliği bir engellilik alanı olarak tanımlayan yeniden adlandırma eylemini teorileştirmemizi sağlar. Engellilik kavramı, aşağılayıcı çağrışımlarından arındırılmalı ve engellilik kimliği, bir direniş biçimi ve kültürel zenginleşmenin temeli olmalıdır (Synder ve Mitchell, 2006, s. 10). Andrzej Twardowski, kültürel tasvirlerin nesneleştirilmesi öncülünden hareketle, engelliliğin sosyokültürel modelini çeşitli bakış açılarından incelemektedir. “Gerçekliğin Kültürel Algısı” başlıklı bölümde, nesnel olmayan gerçekliğin kültürel değer ve inanç sistemleri aracılığıyla algılandığını savunur. “Söylem Temelli Anlam” başlıklı bölümde ise engelliliğin çeşitli dilsel söylemler aracılığıyla kurgulandığını ileri sürer. “Bedenleşme ve İnsani Farklılaşma” başlıklı bölümde ise engelli bedeninin, sosyal anlamlar aracılığıyla somutlaşarak bir insan kategorisi oluşturduğunu savunur. “Epistemolojik Tersine Dönüş” başlıklı bölümde, geleneksel bakış açısı engelli bir kişiyi nasıl “düzelteceğine” odaklanırken, sosyokültürel model bazı bedenlerin neden “normal”, diğerlerinin ise “anormal” kabul edildiğini inceler (2022). Bu şekilde, toplumun dışlayıcı normları incelenmekte ve engelliliğin yalnızca sosyal ve bireysel engeller meselesi olmadığı, sosyal yapının bir parçası olan kültürel bir kimlik olduğu gözlemlenmektedir.

Engelli kişilerin toplumsal dışlanması, engelli karakterlerin anlatı protezi işlevi görmediği eserlerde - sosyal kültürel modeli örnekleyen bir olgu olarak- çocuk edebiyatında hâlâ tekrarlanan bir tema olmaya devam etmektedir. Engelliliğin temsiline ilişkin kilit bir kavram olan “anlatı protezi” terimi, David T. Mitchell ve Sharon L. Synder tarafından geliştirilmiştir. Bu söylem, edebiyatta engelliliğin bağımlılığına dikkat çeker ve engelliliğin fırsatçı bir metafor olarak kullanıldığını vurgular. Hikayelerdeki engelli karakterler, bireysel ve toplumsal çöküşü temsil eder ya da nihayetinde hikâyenin anlatısını güçlendirmek için birer destek olarak kullanılır; çoğu zaman sadece iyileşmek, engellerini aşmak ya da engelli olmayan karakterlere ilham vermek amacıyla var olurlar (Mitchell ve Snyder, 2003). Çağdaş çocuk romanlarında engellilik, artık olay örgüsünü ilerletmek ya da ana karakterin gelişimini desteklemek için değil, daha çok engelli karakterin yararına kullanılmaktadır.

Teorik kavramların pratikte nasıl ortaya çıktığını göstermek amacıyla, çağdaş çocuk edebiyatından birkaç örnek sunulmakta; bu örnekler, engelli karakterlerin “anlatı protezi”nin ötesine nasıl geçtiğini vurgulamakta ve sosyokültürel engellere ışık tutmaktadır. Engelli çocuk karakterlerine bu odaklanma, kısmen bu çocukların normal eğitimden yararlanmasını engelleyen yasalardan kaynaklanmaktadır (Saunders, 2024b). Engelli çocuk karakterlerini inceleyen Baskin ve Harris (1977; 1984), Robertson (1992) ile Reiser ve Mason (1990), toplumda engelli çocuklara karşı pek çok stereotip, önyargı ve ayrımcılık olduğunu ortaya koymuştur. Bu teorik modellerin çağdaş çocuk edebiyatında nasıl ortaya çıktığını göstermek için, ana karakterleri Melody, Rose, Ada, Aven ve Ally gibi engelli olan *Out of My Mind*, *Rain Reign*, *Fish in a Tree*, *The War That Saved My Life*, *Insignificant Events in the Life of a Cactus* ve *Song for a Whale* gibi eserler önemli örnekler olarak değerlendirilebilir. Bu romanlardaki engelli tüm karakterler, bazıları kapsayıcı eğitim sunan normal okullara devam etmektedir. *Out of My Mind*, *Rain Reign*, *Fish in a Tree*, *The War That Saved My Life*, *Insignificant*

Events in the Life of a Cactus ve *Song for a Whale* adlı eserler, bu çocukları normal okullara yerleştirerek karşılaştıkları zorlukları ön plana çıkarmakta ve böylece onları, engellerin sadece fiziksel değil, aynı zamanda derin bir tutum meselesi olduğu sosyokültürel bir bağlamın tam ortasına konumlandırmaktadır. Sharon Draper'ın *Out of My Mind* (2010) adlı romanında, serebral palsili bir çocuk olan Melody, "anlatı protezi" klişesini aşarak, bir olay örgüsü aracı olmaktan ziyade romanın ana karakteri olarak öne çıkar. Melody, fiziksel yetenekleri tipik olan çocukların devam ettiği bir okulda kaynaştırma öğrencisi olarak hikâyeye başlar. Konuşmama durumu nedeniyle zihinsel engelli olarak algılanan Melody, konuşma üretici bir cihaz kullanarak konuşmaya başladığında, tipik akranlarından daha zeki olduğu ortaya çıkar. Akranlarının ve öğretmenlerinin şaşkınlığı ile Melody'ye dayattıkları sosyokültürel engeller, engellilik çalışmaları perspektifinden incelenmeye değerdir. Ann M. Martin'in *Rain Reign* (2014) adlı romanında, Asperger sendromu teşhisi konmuş olan Rose, kendi hikâyesinin kahramanıdır. Rose, sık sık babasının ilgisizliğiyle, öğretmenlerinin onu anlayamamasıyla ve akranlarının dışlayıcı davranışlarıyla karşı karşıya kalır. Babasının hediyesi olan Rainy evden kaçtığında, Rose onu bulmak için kasabadaki her sokağı ve evi arar ve bu süreçte sosyokültürel engellerle mücadele eder. Genç okuyucu, ortaya çıkan toplumsal önyargılar ve tepkilerle yüzleşir ve romanın kahramanına karşı empati geliştirir. Lynda Mullaly Hunt'ın çocuk romanı *Fish in a Tree*'de (2015), disleksi olan Ally kendi hikâyesinin kahramanıdır. Öğrenme güçlüğü, toplumun ve eğitim sisteminin sosyokültürel engellerini ortaya koymaktadır. Ally'nin deneyimli öğretmeni sayesinde bu engeli aşması, sosyal modelin önemini vurgulamaktadır. Kimberly Brubaker Bradley'in *The War That Saved My Life* (2015) adlı romanında, ayak deformitesi olan Ada, anlatı içinde bir "protez" işlevi görmez. Annesi, çocuğundaki engeli zihinsel engelli olarak etiketleyip sosyal önyargılar ve ayrımcı tutumlar (sosyokültürel engeller) nedeniyle onu eve hapseder. İkinci Dünya Savaşı sırasında çocuklar tahliye edilirken, Ada ev hapsinden kurtulur ancak sosyokültürel engellerle karşılaşır. Dusti Bowling'in *Insignificant Events in the Life of a Cactus* (2017) adlı eserinde, kolsuz doğan Aven, anlatı protezi rolünün ötesine geçerek ana karakter haline gelir. Evlatlık olduğunu öğrenen Aven, fiziksel engelini bunun nedeni olup olmadığını sorgular. Okuyucular, yemek yemeyi, yazmayı ve diğer birçok işi ayaklarıyla yapan Aven'in karşılaştığı sosyokültürel zorluklarla sık sık karşılaşır. Lynne Kelly'nin *Song for a Whale* (2019) adlı romanında, doğuştan işitme engelli olan Iris, bir "anlatı protezi" olarak konumlandırılmamaktadır. Ally gibi Iris de tipik gelişim gösteren çocukların gittiği bir okula devam eder ve orada sosyokültürel engellerle karşılaşır. Akranlarıyla sözlü olarak iletişim kuramayan Iris, kendisi kadar yalnız olan bir mavi balinayla bağ kurmaya çalışır. Karakterin, insanlarla kuramadığı bağı bir balınaya olan ilgisi yoluyla aşma çabası, romanın yalnızlık ve ötekileştirme temalarının bir balık metaforu etrafında şekillenmesini sağlar. Çocuk edebiyatının özelliklerini taşıyan tüm romanlarda, engelli kahraman kendi hikâyesini, mücadelesini ve deneyimini kendi bakış açısıyla anlatır. Bu romanlar, sosyokültürel engellilik çalışmaları perspektifinden çocuk edebiyatının potansiyelini ortaya koyma konusunda önemli bir etkiye sahiptir. Bu kitaplar engelli karakterlerin karşılaştığı önyargı ve dışlanmaya karşı verilen mücadeleye ışık tutar. Draper, Martin, Hunt, Bradley, Bowling ve Kelly gibi yazarlar, engelli karakterleri normal okullara yerleştirerek, engelli bireylerin topluma tam katılımının önündeki engellere ışık tutar. Bu romanlarda dışsal engellere vurgu yaparak, tıbbi model bakış açısına meydan okurlar. Ancak, bu karakterlerin mücadeleleri boyunca yaşadıkları içsel çatışmalar, engelliliğin yalnızca bir toplumsal kurgu olmadığını ortaya koyar; aksine, bu deneyimler engelliliğin psikolojik ve biyolojik faktörler tarafından şekillendirilen kişisel bir deneyim olduğunu da gösterir.

Sosyal model, yapısal ve toplumsal engellere dikkat çekse de tamamen yapısal bir boşluk içinde ele alındığında bazı dezavantajları vardır. Bu çok boyutluluk göz önüne alındığında, son yıllarda akademisyenler engelliliğin çok yönlü bir sosyokültürel deneyim olduğunu kabul etmekte; hem "tıbbi hem de sosyal modeller", bu karmaşık doğayı tam olarak kavramada yetersiz kalmaktadır (Babik & Gardner, 2021, para. 4). Bu iki yaklaşım birleştirildiğinde, engellilik biyolojik, psikolojik ve sosyal faktörler tarafından şekillendirilen bir psikososyal model olarak görülür (Thomas, 2004; Shakespeare, 2006; Engel, 1980). Dünya Sağlık Örgütü de bu üçlü ilişkiyi vurgulamakta ve engelliliği şu şekilde tanımlamaktadır: "Bir bireyin sağlık durumu ile kişisel faktörler arasındaki karmaşık ilişkinin ve bireyin yaşadığı koşulları temsil eden dış faktörlerin sonucu veya neticesi"dir (Peterson, 2005, s. 106). Bir fiziksel bozukluğun ne ölçüde engelliliğe yol açtığı, yalnızca bozukluğun kendisine değil, aynı zamanda bireyin sosyal hayata katılım yeteneğine de bağlıdır (Hall & Hill, 1996). Engelli bireylerin topluma katılımının önündeki en büyük engeller, fiziksel sınırlamalardan ziyade sosyal ve kültürel engellerdir.

Sonuç

Sosyokültürel engellilik üzerine yapılan çalışmalar, toplumun "normal" kabul ettiği normları, önyargıları ve stereotipleri sorgulayarak engelli bireylerin maruz kaldığı sistematik ayrımcılığı eleştirir. Çocuk

edebiyatında -özellikle engellilik temalarını ele alan romanlarda- olumsuz tutum ve yargılar gözlemlenebilir. Karşılaşılan ayrımcı tutumların nedeni fiziksel engelliliğin kendisi değil, toplumun damgalayıcı tutumları, etiketleyici davranışları ve ayrımcı dilidir. Engelli karakterin toplum tarafından algılanan, saygı görmeyen ve değersizleştirilmiş konumu açıkça betimlenmektedir. Bu bağlamda, çocuk romanları, engellilikle ilişkilendirilen anlamları, ona yapıştırılan damgaları ve engelli kişilerin marjinalleştirilmiş durumunu ortaya çıkarmak için önemli bir araç işlevi görür. Çalışma çocuk edebiyatının sosyokültürel engelleri analiz etmek için mükemmel bir fırsat sunduğunu ortaya koyar.

Sosyal ve kültürel modeller, engellilikle ilgili toplumsal norm ve uygulamaları ele alır. Sosyal modele göre, engellilik fiziksel bir bozukluktan değil, sosyal önyargılardan ve ayrımcı tutumlardan kaynaklanır. Engelli olarak doğan bir birey, daha sonra engelli konumuna getirilir (Metzler, 2006). Engelli bireylerin toplumda karşılaştıkları zorluklar ve dışlanmalar, onları engellerle yüzleşmeye zorlar. Fiziksel engelleri dikkate alınmaksızın sosyal faaliyetlerden dışlanırlar (Oliver, 1996). Jonas-Sébastien Beaudry'nin belirttiği gibi, "Asıl sorun bu dışlanmadır; bu durum, bireysel biyolojik işlev bozukluklarından ziyade, toplumun uygun kapsayıcı düzenlemeler yapamamasından kaynaklanmaktadır" (2016, s. 210). Sosyal model, engelliliği bireyin maruz kaldığı bir durum olarak tanımlar. Snyder ve Mitchell tarafından öne sürülen kültürel engellilik modeli, sosyal modelden daha kapsamlıdır. Engelliliğin sosyal kavramı yalnızca ayrımcı karşılaşmalara atıfta bulunurken, kültürel kavram engellilik alanını politik bir yeniden tasavvur olarak ele alır (2006). Bu nedenle engellilik, yalnızca toplumsal ve bireysel engellerle ilgili değildir; aynı zamanda bir toplumsal yapının parçası olan kültürel bir kimliktir. Engellilik, toplumun "normal" olarak kabul etmediği bireylere dayatılan keyfi bir durumdur (Couser, 2015). Sosyal ve kültürel önyargılar, engelli kişilerin topluma tam olarak katılmalarını engelleyen bariyerler yaratır. Çalışmada, çocuk edebiyatının engelli karakterlerin karşılaştığı toplumsal ve kültürel engelleri yansıtmada öncü bir rol oynadığı görülmektedir.

Çalışmanın temel argümanı, çocuk edebiyatındaki engelli bireylerin yalnızca tıbbi bir eksikliğe sahip olarak görülmemesi gerektiğidir; aksine, odak noktası, karşılaştıkları toplumsal zorlukları vurgulamadaki başarılarıdır. Bu çalışma, engelliliğin sosyokültürel modelleri bağlamında çocuk edebiyatı eleştirisi için sistematik bir metodolojik çerçeve sunmaktadır; bu çerçeve içinde eserler, karakter, diyalog ve olay örgüsü açısından analiz edilebilir ve gelecekteki çalışmalara yol açabilir. *Out of My Mind*, *Rain Reign*, *Fish in a Tree*, *The War That Saved My Life*, *Insignificant Events in the Life of a Cactus* ve *Song for a Whale* gibi örnekler, önerilen metodolojinin uygulanabilirliğini göstermektedir. Anlatının merkezinde yer alan engelli çocuklar, Mitchell ve Snyder'ın (2003) "anlatı protezi" olarak adlandırdıkları kavramın ötesine geçerek, yalnızca bir "destek" olarak kullanılma rolünden kurtulurlar. Bu metodolojik çerçevenin uygulanmasından elde edilen önemli bir bulgu, Hollindale'in "görünürlük ve bilinç" kavramını (1988) ve Nodelman'ın "gölge metin" teorisini sosyokültürel faktörlerle ilişkilendirebilme yeteneğidir (2008). Çocuk edebiyatı, toplumun değer yargılarını -bilinçli ya da bilinçsiz olarak- aktararak ve böylece yetişkinlerin toplum algısıyla uyum sağlayarak, yetişkinlerin çocuklar üzerindeki kolonyal konumunu pekiştirir. Ancak bu çalışma, romanların ayrıntılı bir analizini sunmak yerine, teorik bir temel ve metodolojik bir kılavuz sunmaktadır.

Bu çalışmanın bulguları, çocuk edebiyatının eğitimsel ve sosyal işlevleri konusunda dikkate değer içgörüler sunmaktadır. Ebeveynler ve öğretmenler, çocukların engellilik konusunda farkındalıklarını artırmak için çocuk edebiyatı metinlerini sosyokültürel bir bakış açısıyla kullanabilirler. Genç okuyucular bu metinlerde sosyokültürel engellerle karşılaştıkça, bu zorlukların farkına varır ve benzer şekilde tepki vermemeyi öğrenirler. Empati duygusu geliştiren okuyucular, engelli karakterlerle özdeşleşerek toplumsal normları ve sosyokültürel engelleri sorgularlar. Bu nedenle, eğitim programlarında çocuk edebiyatına sosyokültürel engellilik çalışmaları dahil edilmelidir; öğretmen adayları, eserleri bu perspektiften analiz etme becerisine sahip olmalıdır. Sınıflarda empatik ve kapsayıcı bir okuma kültürü teşvik edilerek, çocuklar erken yaşlardan itibaren toplumsal önyargıları sorgulamaya ve farklılıklara saygı duymayı öğrenmeye teşvik edilebilir. Bu tür sınıf içi uygulamalar ve okuma etkinlikleri, daha eşitlikçi ve kapsayıcı bir toplumun inşası için zemin hazırlar.

Yazarların, engelli karakterlerin başkalarının yararı için değil, kendi çıkarları doğrultusunda hareket ettikleri şekilde tasvir edildiği, çocuk karakterlerin merkezde olduğu hikâyeler yazmaları önerilir. Engelli bu çocuk karakterler, akademik, sosyal, sanatsal ve duygusal alanlarda pratik becerilere sahip, güçlü ve bağımsız bireyler olarak tasvir edilmelidir. Engelli karakterlerin günlük başarıları, yaşam mücadeleleri ve sosyal etkileşimleri gerçekçi bir şekilde betimlenmelidir. Hikayelerde bu bireyler, engellerini aşmaya çalışan kişiler olarak tasvir edilmemelidir; aksine, engelleri kimliklerinin doğal bir parçası olarak kabul edilmelidir. Yayıncılar da yazarları desteklemeli, bu tür eserlerin yazılmasını teşvik etmeli ve yayın sürecinde engel oluşturmamalıdır.

Bu çalışma, çocuk edebiyatı ile sosyokültürel engellilik üzerine yapılan araştırmalar arasındaki bağlantıya ilişkin teorik bir çerçeve çizmekte ve gelecekteki araştırmalar için çeşitli fırsatlar sunmaktadır. Akademisyenler, daha ileri analizlerde farklı dönemlerde ve kültürlerde yazılmış çocuk edebiyatını karşılaştırmalı olarak inceleyebilir; bu şekilde, sosyal önyargıların yanı sıra kültürel ve tarihsel farklılıkları ve benzerlikleri de açıkça ele alabilirler. Farklı engel türlerine (fiziksel, zihinsel, duyuşsal, kronik hastalık) odaklanan metinleri karşılaştırmalı olarak analiz etmek, bu metinlerin toplum tarafından nasıl algılandığını ve temsil edildiğini anlamaya yardımcı olur. Akademisyenler, bu çalışmalara ampirik araştırmaları dahil ederek, engelli karakterlerin başrol olarak konumlandırıldığı öyküleri okuduktan sonra genç okuyucuların engelliliğe yönelik tepkilerindeki ve tutumlarındaki değişiklikleri ölçebilirler. Bu şekilde araştırmacılar, çocuk edebiyatının empati ve kapsayıcılığın gelişimi üzerindeki etkisini inceleyebilirler. Ayrıca, engelli yazarlar tarafından kaleme alınan çocuk öyküleri üzerine araştırma yaparak, yazarın engellilikle ilgili kişisel deneyiminin metne nasıl yansıdığını incelemek ve öz-temsilin önemini araştırmak mümkündür. Buna ek olarak, araştırmacılar sosyal medyanın, dijital ortamların ve gelişen teknolojik araçların engelli karakterlerin deneyimlerini nasıl etkilediğini değerlendirebilirler. Engelli bireylerin güçlendirilmesi ve çevrimiçi topluluklar aracılığıyla seslerini duyurma imkânları, dijital çağda engellilik temasını ele alan edebi eserlerin artan önemini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, bu makale gelecekteki çalışmaların dijital platformlardaki temsil konusuna da odaklanmasını önermektedir.

References

- Babik, I., & Gardner, E. S. (2021). Factors affecting the perception of disability: A developmental perspective. *Frontiers in psychology*, 12, 702166. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.702166>
- Baker, S. K. (2004). *Constructing childhood for children: An analysis of 1970s awardwinning children's literature from the Children's Model Collection at Auckland City Libraries* [Master's thesis, Victoria University of Wellington]. Victoria University Research Repository.
- Baskin, B., & Harris, K. (1977). *Notes from a different drummer: A guide to children's fiction portraying the handicapped*. Bowker.
- Baskin, B., & Harris, K. (1984). *More notes from a different drummer*. Bowker.
- Beaudry, J. S. (2016). Beyond (models of) disability? *The Journal of Medicine and Philosophy*, 41(2), 210–228. <https://doi.org/10.1093/jmp/jhv063>
- Bowling, D. (2017). *Insignificant events in the life of a cactus*. Sterling Children's Books.
- Bradley, K. B. (2016). *The war that saved my life*. Penguin
- Brzuzy, S. (1999). Review of Nothing about us without us: Disability, oppression and empowerment [Book review]. *The Journal of Sociology & Social Welfare*, 26(1), Article 14. <https://doi.org/10.15453/0191-5096.2557>
- Couser, T. (2015). Three Paradigms of Disability. *Academia.edu- Share Research*. <https://www.academia.edu/2306082/Three-paradigms-of-disability>
- Celepoğlu, A. (2011). Çocuk edebiyatı ve çocuk gelişimi. In Ö. Yılar & L. Turan (Eds.), *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı* (pp. 29-48). Pegem Akademi.
- Charlton, J. I. (1998). *Nothing about us without us: Disability oppression and empowerment*. University of California Press.
- Didicher, N. E. (2008). Adolescence, Imperialism, and Identity in *Kim* and *Pegasus in Flight*. In T. Burns (Ed.), *Children's Literature Review* (Vol. 130). Gale. (Reprinted from *Mosaic*, 2001, June, 34[2], 149-164) <https://link.gale.com/apps/doc/H1420079798/LitRC?u=anon~a29578ff&sid=bookmark-LitRC&xid=643a9ad4>
- Draper, S. M. (2010). *Out of my mind*. Atheneum Books for Young Readers.
- Dursunoğlu, H. (2011). Çocuk edebiyatı ve çocuk gelişimi. In Ö. Yılar & L. Turan (Eds.), *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı* (pp. 29-48). Pegem Akademi.
- Ellis, K., & Kent, M. (2011). (Physical) disability is a form of social oppression? In *Disability and new media* (pp. 81-94). Routledge.
- Engel, G. L. (1980). The clinical application of the biopsychosocial model. *American Journal of Psychiatry*, 137(5), 535-544. <https://doi.org/10.1176/ajp.137.5.535>
- Finkelstein, V. (1980). *Attitudes and disabled people: Issues for discussion*. World Rehabilitation Fund.
- Grenby, M. (2008). *Children's literature*. Edinburgh University Press.
- Hall, D. M. B., & Hill, P. D. (1996). *The child with a disability*. Blackwell Science.

- Helgesen, A., & Helgesen, P. (2020). Innocent fun-Ideological shame: Fascism in Norwegian Children's Theatre between the two World Wars. *Strenæ*, 16. <https://doi.org/10.4000/strenae.4657>
- Hoffman, S. E. (2011). *The intersection of children's literature and sociocultural disability studies: A comprehensive analysis of representation, theory, and educational impact* (Publication No. 3456793) [Doctoral dissertation, The Ohio State University]. ProQuest Dissertations & Theses Global.
- Hollindale, P. (1988). Ideology and the children's book. *Signal*, 55, 15-31.
- Hughes, B. (1999). The constitution of impairment: Modernity and the aesthetic of oppression. *Disability and Society*, 14(2), 155-172. <https://doi.org/10.1080/09687599926244>
- Hunt, L. M. (2015). *Fish in a tree*. Penguin.
- Hunt, P. (Ed.). (2004). *International companion encyclopedia of children's literature*. Routledge.
- Hunt, P. (Ed.). (2005). *Understanding children's literature* (2nd ed.). Routledge.
- Kelly, L. (2019). *Song for a Whale*. Delacorte Press.
- Lancrenon, A. (2021). *The politics of di/visibility: Narrative positioning and disability representation in children's literature* [Doctoral dissertation, Illinois State University]. ProQuest Dissertations & Theses Global.
- Metzler, I. (2006). *Disability in Medieval Europe*. Routledge.
- Martin, A. M. (2014). *Rain reign*. Macmillan.
- Mathew, M. R. (n.d.). Representing difference: Disability, identity and inclusion in children's literature. *International Journal for Multidisciplinary Research*. <https://www.ijfmr.com>
- McCabe, J., Fairchild, E., Grauerholz, L., Pescosolido, B. A., & Tope, D. (2011). Gender in twentieth-century children's books: Patterns of disparity in titles and central characters. *Gender & Society*, 25(2), 197-226. <https://doi.org/10.1177/0891243211398358>
- Mitchell, D., & Snyder, S. (2003). *Narrative prosthesis: Disability and the dependencies of discourse*. The University of Michigan Press.
- Nodelman, P. (2008). *The hidden adult: Defining children's literature*. Johns Hopkins University Press.
- Nodelman, P. (n.d.). *Characteristics frequently present in texts written for children*. Perry Nodelman. <https://perrynodelman.com/characteristics-frequently-present-in-texts-written-for-children/>
- Oliver, M. (1990). *The politics of disablement*. Palgrave Macmillan.
- Oliver, M. (1996). *Understanding disability: From theory to practice*. Macmillan Education UK.
- Peterson, D. B. (2005). International classification of functioning, disability and health: An introduction for rehabilitation psychologists. *Rehabilitation Psychology*, 50(2), 105-112.
- Reiser, R., & Mason, M. (1990). *Disability equality in the classroom: A human rights issue*. Equality in Education.
- Robertson, D. (Ed.). (1992). *Portraying persons with disabilities*. Bowker.

- Saunders, K. (2004a). What disability studies can do for children's literature. *Disability Studies Quarterly*, 24(1). <https://doi.org/10.18061/dsq.v24i1.849>
- Saunders, K. (2024b). Disability and children's literature. *Oxford Research Encyclopedia of Education*. Oxford University Press.
- Sever, S. (2002). *Çocuk ve edebiyat*. Kök Yayınları.
- Shakespeare, T. (1994). Cultural representation of disabled people: Dustbins for disavowal? *Disability & Society*, 9(3), 283-299.
- Shakespeare, T. (2006). The social model of disability. In S. Barnartt & B. Altman (Eds.), *The disability studies reader* (pp. 197-204). JAI.
- Sınar, A. (2006). Türkiye araştırmaları literatür dergisi çocuk edebiyatı özel sayısı. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 4(7), 175-225.
- Snyder, S., & Mitchell, D. T. (2006). *Cultural locations of disability*. University of Chicago Press.
- Şimşek, Ş., & Bulut, F. (Eds.). (2022). *Çocuk edebiyatı*. Akademisyen Kitabevi.
- Şimşek, T. (2012). *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı*. Grafiker Yayınları.
- Şirin, M. R. (2000). 99 soruda çocuk edebiyatı. Çocuk Vakfı Yayınları. https://www.cocukvakfi.org.tr/wp-content/uploads/2018/10/99_soruda_cocuk_edebiyati.pdf
- Şirin, M. R. (2019). *Çocuk edebiyatına eleştirel bir bakış: Çocuk edebiyatı nedir ne değildir?* (2nd ed.). Uçan Ata Yayınları.
- Taşdelen, V. (2005). Çocuğunu anlayan edebiyat. *Hece Dergisi Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, (104-105), 5-12.
- Thomas, C. (2004). Rescuing a social relational understanding of disability. *Scandinavian Journal of Disability Research*, 6, 22-36. <https://doi.org/10.1080/15017410409512637>
- Twardowski, A. (2022). Cultural model of disability-Origins, assumptions, advantages. *Kultura i Edukacja*, 136(2), 48-61. <https://doi.org/10.15804/kie.2022.02.03>

ETHICAL DECLARATIONS**Research and Publication Ethics**

I declare that this article is an original work and was prepared in accordance with the principles of scientific research and publication ethics. The article has not been published elsewhere and is not currently under review by another journal.

All sources used in the study have been cited in accordance with academic standards. I declare that the study does not contain plagiarism, fabrication, falsification, or manipulation of data, and that the research findings have been presented in accordance with the principles of scientific integrity.

Author Contributions

The author single-handedly designed, conducted, and analyzed the study and prepared the report for this article. I have reviewed and approved the final version of the article and agreed to its publication.

Conflict of Interest

I declare that there is no conflict of interest regarding the publication of this manuscript.

Funding

This research did not receive any specific grant, financial support, or funding from any public, commercial, or non-profit funding agencies.

Artificial Intelligence (AI) Usage Disclosure

During the preparation of this manuscript, artificial intelligence tools may have been used solely for limited purposes such as language editing, translation assistance, and stylistic improvement. Any AI-assisted translations or language corrections were carefully reviewed and verified by the author. Artificial intelligence tools were not used to generate the core scientific content, research design, analysis, or scholarly conclusions. All academic responsibility for the content of the manuscript rests entirely with the author.

Copyright and Permissions

I confirm that all necessary permissions for copyrighted materials have been obtained where required and that the manuscript does not violate any intellectual property rights.

Author Approval

I confirm that they have read and approved the final version of the manuscript and consent to its submission and publication.

ETİK BEYANLAR**Araştırma ve Yayın Etiği**

Bu makalenin özgün bir çalışma olduğunu ve bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uygun olarak hazırlandığını beyan ederim. Makale daha önce herhangi bir yerde yayımlanmamış olup başka bir dergide değerlendirme sürecinde değildir.

Çalışmada kullanılan tüm kaynaklar akademik kurallara uygun biçimde atıf lanmıştır. Çalışmanın intihal, veri uydurma, veri tahrifi veya manipölasyon içermediğini; araştırma bulgularının bilimsel dürüstlük ilkelerine uygun şekilde sunulduğunu beyan ederim.

Yazar Katkısı

Çalışmanın tasarlanması, yürütülmesi, analizi ve makalenin raporlama aşamasını tek başına yürütmüştür. Makalenin son hâlini okuyup onayladım ve yayımlanmasını kabul ettim.

Çıkar Çatışması

Bu makalenin yayımlanmasına ilişkin herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını beyan ederim.

Finansal Destek

Bu araştırma herhangi bir kamu kurumu, ticari kuruluş veya kâr amacı gütmeyen kuruluş tarafından finansal olarak desteklenmemiştir.

Yapay Zekâ Kullanım Beyanı

Makalenin hazırlanması sürecinde yapay zekâ araçlarından yalnızca dil düzenleme, çeviri desteği ve anlatım iyileştirmesi amacıyla sınırlı ölçüde yararlanılmıştır. Yapay zekâ araçları tarafından yapılan çeviri ve dil düzenlemeleri tarafımdan dikkatle kontrol edilmiştir. Yapay zekâ araçları çalışmanın bilimsel içeriğinin, araştırma tasarımının, analizlerinin veya akademik sonuçlarının oluşturulmasında kullanılmamıştır. Makalenin içeriğine ilişkin tüm akademik sorumluluk bana aittir.

Telif Hakları ve İzinler

Telif hakkı gerektiren materyaller kullanılmışsa gerekli izinlerin alındığını ve çalışmanın herhangi bir fikrî mülkiyet hakkını ihlal etmediğini beyan ederim.

Yazar Onayı

Makalenin son hâlini okudum, onayladım ve yayımlanmasını kabul ettiğimi beyan ederim.